

EAS

Kirjanduse,
teaduse ja kunsti
ajakiri.

ARHIIV-
RAAMATUKOGU
H. LEOKE

Ärge unustage, et kõige odavamalt ostate

H. Markowitsch'i

kella- ja kullasepa-ärist

Viru tän. 15 TALLINN Viru tän. 15

Kuulsa „Junghans'i“ kellavabriku esitaja Eestis.

Alati saadaval kõige odavamatest kuni kõige kõrgema headuseni „Junghans'i“ ja teiste paremate vabrikute **seina-, laua-, äratamise- ja taskukellad** kullast, hõbedast ja metallist. Suur ja rikkalik väljavalik **kuld, hõbe, doublee ja alpakka asjades.** Kellasepadele kõik tarvilised tööriistad ja furnituurid.

Hinnad võistlemata odavad. Müük suurel ja väikesel arvul.

MÜTSIKAUPLUS

S. Tartu mnt. 3, Tallinnas
(all keldris)

J. PERT

Soovitab võistlemata odavate hindadega ja kõige suuremas väljavalikus kõiksugu hooaja

MÜTSE

nagu: Inglis sonisid, paremaid villt-kaabusid, igas värvis kastor kalevi mütse ja kõiksugu lastemütse. Iseäranis kasulik sisseostukoht koolilastele.

Palun aadress tähelepanna ja mitte teiste kauplustega ära vahetada.

Valmisriiete kauplus

Uus Kalamaja tän. nr. 9-b
:—: Tallinnas :—:

Soovitab igaks hooajaks rikkalikus valikus

meesterahva

valmisriideid

võistlemata odavate hindadega.

.....
Tellimiste vastuvõtmine

.....
Äris saadaval

paremad kodu- ja väljamaa riided.

Töö headuse eest täielik vastutus.

Austusega

rätsep **J. Loormann**

Kirjanduse, teaduse, kunsti ja kultuuri ajakiri

EDASI

Ilmub proletaarsete ajakirjanikkude väljaandel

Ilmub kord kuus

Toimetus ja talitus: Heina tänav 13
Toimetaja kõnetunnid igal äripäeval kella 9—11

I. a a s t a k ä i k

ARHIIV-
RAAMATUKOGU
H. LEOKE

1. mai.

Kümmekond aastaid tagasi, otsustasid Ameerika töölised 1. mail algada palgastreiki ja oma nõudmiste läbiwiimiseks korraldada uulitsa meeleafaldust. See meeleafaldus lõppes weriselt. Politsei laskis rahulikkude meeleafaldajate peale. Mitmed töölised said surma, paljud haawata. See weritöö oli hoop näkku kogu rahwuswahelisele töölisklassile. Selle peale pidi kuidagi reageerima, rahwuswaheline töölisklass pidi näitama, et Ameerika tööliste huwid on ka tema huwid. Ja sellepärast otsustati 1. mai kuulutada kogu ilma töölisklassi wõitluspühaks, päewaks, mil miljonid töölised tulewad uulitsatele, et nõuda 8-tunnilist tööpäewa, inimwäärilist tasu ja poliitilisi õigusi. Seda on olnud esimene mai tänapäewani. Pole möödnud aastat, mil töölisklass poleks tulnud uulitsale. Kodanusele on esimene mai olnud ikka kohutawaks hirmutuseks. Esialgu püüdis ta wõimuga takistada 1. mai pühitsemist. Kui esimene mai juhtus langema mitte pühapäewa peale, siis keelati töölistel lahkuda wabrikutest ja töökohtadest, politsei seati wabrikute wärawatele töölisi wäljatulemast takistama. Tihti juhtusid töölise ja politsei wahel werised kokkupõrked. Kogu esimese mai ajalugu kubiseb neist. Kuid selle peale vaatamata ei loobunud töölisklass oma wõitluspüha pühitsemisest, vastuoksa — aasta aastalt kaswasid ikka suuremaks ja suuremaks meeleafaldajate read, politsei muutus jõuetuks seda sõjariistade abil maha suruda. Ja nüüd on kodanlus täiesti wõimetuks muutunud takistama töörahwa hulkade wäljatulekut esimesel mail uulitsatele. Ainult fascistlike mustasärgimeeste maal, Itaalias on käesolewal aastal 1. mai pühitsemine keelatud. Kuid on väga kahtlane et üks kergats Mussolini suudab Itaalia töörahwa hulke keelata uulitsatele ilmumast, ta võib küll wägiwallaga seda takistada,

aga sellega on siiski Itaalia proletariaat näidanud, et ta rahwuswahelisest ühistunde kohustusest aru saab.

Esimese mai pühitsetajate ridades on olnud suuri muutusi. Kuni ilmasõja alguni asus esimese mai pühitsetajate ridades ka sotsiaaldemokraatia. Nüüd ei ole see enam nii. Sotsid on muutunud nüüd üldiselt härrade käsikuteks, töölisklassi huwid lähewad neile wähe korda. Ja nemad tahawad ka 1. mai wõitluspüha töölisklassi poliitiliste ja majanduslikkude õiguste eest muuta mingisuguseks pidutsemiseks nõndanimetatud demokraatia heaks. See wõtaks töölisklassi wõitluspühalt tema suure tähtsuse, sellega ei saa töölisklass leppida. Siin ongi tekkinud lõhe. Rewolutsiooniline töölisklass peab kõwasti oma püha tähtsusest kinni, tema jätkab selle pühitsemist endiselt wõitlushüüdsõnade ja weripunaste lippude all. Sotsidest on saanud 1. mai ühistunde lõhestajad.

Nii on see ka tänapäew mail. Rewolutsioonilised töölised on otsustanud endastmõistetawalt 1. maid pühitseda, selleks hüüdsõnad üles seadnud. Kuid nüüd tulewad sotsid ja seletawad selle peale, et nemad 1. mai meeleafaldustest osa ei wõta, sellepärast, et meeleafaldused ei korraldata nende kollaste lipunartsude ja wesis-te hüüdsõnadega. Nad kutsuwad boikoteerima 1. maid — töölisklassi wõitluspüha, ja kutsuwad seda sellega killustada, et korraldawad „kinniste uste“ taga „kall töörahwa koosolekuid.“

Kuid õnneks on sotsid ühe jalaga liig sügawal haual, et takistada wõi isegi killustada töölisklassi wõitluspüha. Sotside kutsete järele lähewad üksikud, waewalt kümned, aga needki üksikud ei ole proletaarlased, waid sotslikud härrasmehed. Sotside killustamiskatsed ei tähenda töölisklassile midagi. Need ei suuda tema wõitluspüha tähendust küünewäärtilki wähenendada,

Aga see on suureks võiduks eriti tänawusele 1. mail, mil töölisklassil ees seiswad suured ülesanded. Kodanline ilm ei suuda parandada kriisist, kuhu ta sattus ilmasõja tõttu. Tööstus laguneb, tööpuudus kasvab, hulkade viletsus on üleüldine. Seegi osa töolistest, kes veel töötada saab, langeb ikka halwematesse tingimistesse — palgad wähenewad, tööpäew muutub pikemaks. Nii on see igal pool, nii on see ka meil. Eesti metallitööstus on täiesti wälja surunud, selle järele läheb tekstiitööstus, paberi- tööstus jne. Tööta töolistest arv on kohutawalt

suureks kaswanud. Lisaks sellele on ka poliitiline surwe raskenenud. Töölisklassilt tahetakse riisuda igasugused eluõigused. Hullgalised arreteerimised, töölisorganisatsioonide sulgumised on igapäewased nähtused. Ja mis jääb niisuguses olukorras töolistes muud üle, kui wõidelda, wõidelda ja wõidelda.

Selles sihis tuleb terwitada, et töölisklass sotsidest on wabanenud ja kõik oma jõud mee- leawaldustele oma majanduslikkude ja poliitiliste õiguste eest 1. mail wälja wõib tuua.

Kuus aastat proletaarlist diktatuuri Venemaal.

Möödunud on sellest kuus aastat, kui proletariaat walitsuse oma kätte wõttis Venemaal. Endise aja äraiganenud waadete- ga poliitikamehed hädaldavad enam- liseist anarhismist, elu hävitamisest, kul- tuuri porri tallamisest ning metsiku tooruse, waesuse ja viletsuse arendamisest. Hüüdes Euroopa „autoriteedi“ poole, walavad proletariaadi waenlased krokodillipisaraid, et kõik mitte sa- mas suunas ei edeneks.

Aastal 1850. pööras Marx Saksa tööliste poole sõnadega: Teie võitluse hüüdsõna olgu „revolutsioon ilma lõpmata.“ Ja Vene revolutsiooniline proletariaat ei piirdunud ainult ise- walitsuse kukutamisega. Ta astus üle parlamen- taarse korra ja loos uue, ilmale tundmatu, nõu- kogude wabariigi.

Ülevenemaalisel 5. nõukogude päeval oli wäl- ja kuulutatud konstitutsioon kõigi maade rah- vastele, mis nii kui majak, kesk tormist imperia- lismi merd, enda poole kutsus veristes haavades raugewat Öhtu-Euroopa proletariaati.

Praegusel „ülemineku“ ajajärgul seisab kons- titutsiooni peäülesanne linna ja maa proletariaadi ning talupoja diktatuuri maksmapanemises: hirmuwalitsuse kukutamises, eksploateerimise hävitamises ja sotsialismi elluviimises, et kaoks klassidesse jagunemine ja ise walitsus. Nõuko- gude Vene Vabariik on „vaba sotsiaalne kõigi töötavate inimeste ühing“ ja walitsus kogu maal on „kõigil töötajatel inimestel, kes koondud linna ja küla nõukogude ümber.“

Uue elu põhinnõttes näewad paljud ainult hottentottide moraali ja püüavad kõiki revolutsiooni tööd hinnata hüüdsõnaga: „küllalt on nad meie turjal elanud, nüüd sõidame ka nende sel- jas!“ See on ainult laim. Töötavad massid maal ja linnas on juba aru saanud proletaarlise revolutsiooni põhimõttest ja, igas kõrwalisemaski nurgas, teavad, mis on nõukogude walitsus. Rahvas ei lase enam wabatahtlikult omale par- lamentaarse korra iket kaela ajada, kus see ju- ba korra kadunud. Samuti oleks võimata maad

mõisnikkudele tagasi anda ilma verise võitlu- seta elu ja surma peale.

Mõne aasta eest, kui Vene sotsialism oli omas võitluses ükski, kahtlesid uskumatud rah- wusvahelise revolutsiooni tulekusse, aga nüüd ei ole enam põhjust võitluse tagajärgedes kak- sipidi mõelda, Euroopa proletariaat on ise walit- sused kukutanud. Kuningad, printsid ja walit- sejad kaotavad troonid ja põgenevad, ning pole kedagi, kes võiks neid aidata. Pikkamööda ku- kutab proletariaat ka kapitaali walitsuse. Selles on Nõukogude Vene teened määratud suured. Kannatustega, võitluses üleilmilise imperialismi vastu, on kannud ta oma sotsiaalset punast lip- pu ja laotab teda üle maailma. Imperialistlise sõjaväe ja kasarmu hirmuwalitsuse asemele, on võrsunud punane armee, kes tugev on teadmi- ses et töörahva huvisid kaitseb. Tema jõud ko- hutab waenlasi ja wälja kiskuda tema käest sot- sialismi lippu ei ole kerge.

Imperialism püüab eraldada Vene-Saksa pro- letariaadi ühist väerinda, aga see soov ei lähe täide. „Punane tont“ hõljub jonnakalt Euroo- pa kohal. Ja täna-homme saab temast vapus- tatud kogu Euroopa.

Purustud on ekonoomilises elus verejännuli- sed higiimemise masinad, — proletaarline mõte töötab uue tööstuse juhtimise aparaadi kallal. Hiigla raskused seisavad teel, aga vigades õpi- me meie tõde tundma. Peame mõistma, et ehi- tada uut alustel ja pealegi veel sõjas hävitatud rahvamajandust on võimata mõne aasta jook- sul. Peame arvestama, et laiades rahvakihtides veel pesitseb väikekodanline waade eraoman- duse kohta, mis suuresti uut loomingu takistab. See on mineviku pärandus, et sellest peame meie kollektiiv-loomingu üle pääsema. Kui revolutsiooni algul mõtte sellest, et kõige kõrgemate kultuuriliste edusammude juure pääseme ainult tööstuse arendamisega, oli omane ainult töös- tus intelligentsile, siis seab seda mõtet enesele ette praegu juba kogu proletariaat.

Meie vaenlased kaebavad „sotsiaalsetest katsetest,“ mõeldes, et suudavad näidata, et ei või enne astuda sotsiaalsesse korda, kui peab läbi käima kapitalistlike vabariigi kannatuste tee. Aga need on ainult kontrrevolutsioonilised ässitused. Neid ei kuula isegi mahajäänud külanurk. Maal on ajajärk, kus vaesemad elemendid eraldavad endid rõhuvatest rusikatest ja koguvad ühisesse rõhutute peresse.

Kogu revolutsiooni edukäigu aja hädaldakse, kultuuri hävinemisest. Aga nad nagu ei panegi tähele, et ilmas ei ole veel üldinimlist kultuuri olemas, vaid on ainult isandate, anarhistlik ja isiklik kultuur, mis kokku imperialistlikeks — ahneks, verejäänuliseks, loomalikuks — kultuuriks arenes. Proletariaat püüab vabastada end kõdunenud kodanlike kultuuri kammistast. Ta loob oma proletaarse kultuuri. Mitmesugustel olulistel põhjustel, tõstis Vene proletariaat oma mahajäämise peale vaatamata, esimesena oma sotsiaalse revolutsiooni lipu, esimeena seadis ka üles küsimuse sotsiaalsest kultuurist, algas elavat kultuur-valgustustööd massis, andis kultuurile uut tuuma ja iseloomu.

Kui eänem anti humanitaar algteadust ja õpetati kutseoskust selleks, et tööline võiks saada suurema palgaga kohale, siis heidab prole-

tariaat sarnase vaatepunkti kõrvale. Teaduses otsib tema toetust oma elu arusaamises ja abinõu ettetulevate eluülesannete lahendamiseks.

Samuti ka kunstis. Kui varem kunst lihtsalt ajaviide, meelelahutus ja lõbu oli, siis peab ta proletariaadi jaoks üks parematest elu organiseerimise, s. o. uue inimese kasvatuse abinõudest olema. Sellest lähtekohast välja minnes, on tööliklass teravalt üles seadnud küsimuse proletaarlisest kirjandusest, muusikast, teatrist, kunstist jne. ning on sellel alal alustanud juba suurejoonelist tööd.

On loodud asutused, kus proletariaadile antakse maximum tegevusvabadust. Luuakse mitte passiivseid kuulajaid ja jälgijaid, vaid tegevusvabasi töölisi, poeetisi ja kunstnikka, kes uue elu ehitajatenä peavad ilma tulema.

Proletariaat on aru saanud, et tema jõud ei ole mitte ainult poliitilises ja sõjalises diktatuuris, vaid ka proletaarlisest kultuuris.

Nüüd, kus sotsiaalse revolutsiooni leek üksteise järgi maid vapustab, kus ühine võim on imperialistiline väerind, variseb, loob proletariaat, oma võitu uskudes, ühise revolutsioonilise väerinna ja kutsus ellu „verest ja pimedusest uue ilma!“

S siis saab proletaarlise kultuuri päike heledasti hülgama selle uue maailma kohal.

Kommuna kaitsemine.

(Katke kaheköitelisest jutust „Leegid.“)

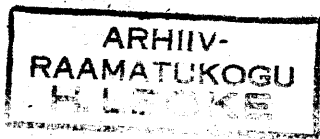
St. Brzozovski.

Mina ei taha jutustada kommununast. Igaüks meist teab selle linna ajalugu, ja nägi kuidas teda äraandmine ümbritses, kuidas teda kaval vatega võrku aeti ning kuidas laim tema ja Prantsusmaa vahele kuristiku kaevatas.

Kes teab, mis jutustab uueaja ajalugu, vaa-dake seda kangelaste ja mõteteadlaste linna, mis jälle härjapõlvase abil hukatusse saadeti. Timukas Thiers, näärmetõbine ja häbematu vanamees — on uue aja burshuaasia sümboolne kujud. Vaadake seda inimest läbi. Tema kauples juba kõigega: sõjaau ja valuuta omanikkude kartusega, vabamõte ja kristusega. Tema oli juba nii palju valetanud, et enda üle mõeldes ei teadnud, missuguseid mõtteavaldusi tarvitada. Kuid temal ei ole ka tarviski seda, ta mõtleb alalise rahuldustundega iseene, enese kavaluse ja osavuse üle. Sel inimesel ei olnud iialgi sõpra, ega ei olnud ka millegiga seotud, nuusutas vaid panga piletid ja kasulikke ülejääke börse operatsioonidest, ja millest ta seda saab, on temale ka ükskõik. Patriotism ja revolutsioon, usk ja uskmatus, despotism ja vabariik, kõik need töid temale sissetulekut. Ta ei saanud koguni mõtel-

da, et on olemas kedagi, kes kasu ei püüa. Kui Bismarck tõukas troonilt kroonitud veiderdaja Alfonsi, siis valitsesid Thiersi kaks tundmust: kadedus õnneliku võitja vastu ja teravmeelne mõte, mil viisil sellest omale sissetulekut tõmmata. Temas ja tema alatus hinges varjas enast kõik see, mis elab võõra tööga ja rahva pimeduse ning viletsusega. Kõik, kes elasid teiste vaevast ja higist, värisesid kalli isamaa, kalli Prantsusmaa pärast. Laiuti nende teele kasvas suur kangelislinna tont, linn, mis võitles viimse hinge tõmbuseni, linn, mis põles kui vulkaan ja purtskas kõrgeid ideesid tervesse ilma laiiali.

Pariis, inimsoo püha linn, ei olnud iialgi nõnda suurepäraline kui unustamata kommununa ajal. Lootuseta võitlus puhastas atmosfääri. Hädaohus tundsid inimesed end vendadena ja õdedena. Pariis sündis suurtükkide ja pommitide all uuesti, kui mõistatuse ja inimsoo pealinn. Siin õppisid inimesed iseendid usaldama, õppisid ühinema suures igapäises loomistöös, õppisid kartmatult surema. Kommununa hing sündis kangelasmeelseist võitlusekursioonest. Kui pommid purustasid maju, siis kisendasid Pariisi

naised: sõjariistade juurde ja valli peale. Tööliste Pariis ei hakka midagi kartma, ennem tema mattub majarusude ja inimkehade all, kes hukuvad vabaduse eest.

Neist inimesist räägiti, et nad vihkasid „isamaad.“ Nemad, kes hüüdsid üle terve Prantsusmaa: hukkuge ühes meiega!

Mina kuulsin Blanquie'd hüüdma: sõjariistu prantslastele, meie kaitseme iga maalapikest. Sõjariistad rahvale, sõjariistad tööliste kätte!

Aga sõjariistad — on võim.

Thiers tahtis isegi Pariisi suurtükki ära varastada.

Mina nägin Pariisi töölisi neid suurtükke, kui elavaid olevusi, kui sõpru kaitsma; päeval, mil sündis kommuuna püha, viskasid naised lilli suurtükkide rataste alla.

Katja seisis suurtüki peal ja kisendas: Pariisi naised, mitte ühtegi suudlust, ühtegi kallistust ärge lubage orjadele ja argpüksidele. Orjad ei tohi meie laste isadeks olla, sest meie ei taha nende pärast häbis punstada. Vabaid inimesi tahame meie sünnitada, kes ei ela teiste verest. Tööliste naised, tööliste tütreid, meie tahame sünnitada järeltulijaid tulevikule, kus töö on vaba!

Naised plaksutasid käsa ja kisendasid: elagu! kandsid teda käte peal ja ta hüüdis: Sõjariistade juurde! Sõjariistade juurde!

Ja niisugusena nägin teda alati.

Kus võitlejate salk kahtlema löi, seal haaras ta lipu ja kisendas: Isamaa hakkate teie, kui mina hukkun. Temale järgnes jookstes suur, higine Koruta, kisendades: „Vive la Commune!“ See oli ainuke lause, mida ta Prantsuse keeles teadis.

Mina nägin teda kandraamide juures, millel lamasiid haavatud ja surnud, seisvat ja kisendama: Kätemaksmist, kätemaksmist! Ärge unustage, kui palju juba on langenud meie vendi. Emad, saatke omi poegi, õed — omi vendi, naised — omi mehi. Meie, naised, võitleme kätte tuleviku, sünnitame järeltulevat sugu, meie ei taha kingitust maa peal!

— Pariis ei anna alla. — hüüdis ta, kui Versaillesd linna sisse tungisid. Pariis ei jää alla. Meie ei või, meie ei taha elada vangidena, meie sureme, meie hukkume, et jääda mälestusse, kui suure tuleviku linna, vabaduse metropooli elanikud!

Ja tema jooksis tõrvik käes hooneid põletama, ning hüüdis: tarvitage püssirohtu, dünaamiiti ja petrooleumi. Hukkuda, hukkuda rusude all, agamitte elada vangis!

— Kutsuge surma, kutsuge surma. Pariisi tütreid!

Uulitsa uulitsa järele võtsid Versaillesd endi alla. Ka kõige julgemad vabadusvõitlejad kaotasid lootuse.

¹⁾ Elagu kommuna.

Katja jooksis barrikaadilt barrikaadile.

— Meie ei anna alla, meie ei anna järele, vaid sureme vabadena!

— Elle ne se rend pas la Commune de Paris!²⁾ Ja ütles:

— Mida kardate: Surma? Tema, vanatüduruk, tuleb paratamatalt ikkagi kopiga, ta tuleb ja istub teie padjale juurde, ja teie peate alalises ämarikus päeval ja ööd surmaga võitlust. Kas ei ole parem sõjariistad käes surra? Kas ei ole parem surra pooljumaladena, igavesti vabadena, kes meie nüüd oleme, ja jääda ka niisugusteks?

— Pariislased, mina kaitsen ennast isegi üksinda kuni lõpuni. Kes on minuga? — Ja tõusid püssirohust mustad käed, ning hüüdsid kuivanud huuled: kuni surmani! Meie sureme vabadena!

— Naised, — hüüdis Katja: uulitsale, uulitsale, surra vendade ja meeste juures. Püssid kukuvad uulitsa kividele, miks ei tõsta teie neid ülesse? Siis võitlevad naised, kui puuduvad mehed. Autu nimene on see, kes soovib pärast Pariisis elada!

— Pariis, — kas teate, mis on Pariis? See on linn, mis kuulutab aastasadade kestvusel: üle inimese ei ole midagi, kõik on inimese jaoks! Pariis — nõnda püha sõna, nagu kõikidest sõnadest kõige pühim — inimene.

— Meie ei ütle: Jumal ja Isamaa. Nõnda hüüavad need, kes elavad röövimisest ja tapmisest. Jumal on inimhingele vangistuseks. Selleks et orjaksid kehad, peavad hinged värisema. Aga Pariisi hing ei värise.

— Enam ei kannata meie vangistust, ega ei paendu meie kaelad: pead püsti ja uhkelt lähme meie surma.

Tema sai minuga eelviimasel päeval uulitsanurga juures kokku.

— Michail! — ütles ta, kui mina teda märkamata läksin.

— Mina mõtlesin, et sina juba langesid. — ütles ta, ja tahtsin sinu surma eest kätte maksta; kas sina elad veel?

Püssirohust lõhnasid tema käed ja nägu, tema suudlusest puhus mulle võitluse õhk.

— Nüüd mina elan, — ütles ta täispuhutud ninasõõrmiga ja toetades end püssi najale: Nüüd mina elan — aga enam mitte kui ori! Sellest peale kui mina tean, et suren sõjariist käes, võideldes ja kartmata, — võin ka enda üle uuesti ilma jätkustundeta mõelda. Mina suudlen sind vabade huultega. Huultega, mida surm igavesti kinni sulub. Mina tänan sind eluvõitluse eest. Mina tänan sind päevade eest, mil olid põlevas Pariisis.

Kuulid vihisesid meie peade ümber, kui ta ütles: Mina armastan sind, mina armastan sind väga Michailike.

²⁾ Pariisi kommuna tema ei anna alla.

Ja meie läksime omi kohtele. -

Igäiks läks sinna, kus tal kõige tarvilisem näis olevat.

Eelmist barrikaati kaitses Koruta, keda pariislased Le prince Calmuc¹⁾ nimetasid. Kui lõppesid kuulid, siis kangutas ta uulitsa sillutuskiva lahti viskas nendega.

Suurtükipaukude vahel hüüdis ta: Versalskaja loç²⁾ ja tagasi liües kallaletungimist, kisen-das:

— Thiers svinja!³⁾

Kaks korda oli barrikaad versaillaste poolt ära võetud, aga ikka ajas ta nad ära ja sundis neid oma seisukohani põgenema.

Kolmandal korral tabas kuul temale südamesse, ta langes maha ja avas suu kisendades:

Versalskaja svoloç!

Mina nägin Aldy't istukile, laiali sirutet jalgega laskmas; kõrval lamas tema poeg Romain väikese musta haavaga meelekohas.

Mina nägin, kuidas kuul läbi puuris Aldy rinna, kes suutis veel ainult hüüda: surra, surra

sõjariistus, töörahvas.

Ja lõpuks nägin teda, Katjat, uulitsa kividel täagist läbipistet rinnaga: ta lamas kustund silmega. Suurtükk sõitis tema kehast üle; minu ümber seisid võib olla kakskümmend töölist, kisen-dasin midagi ja jooksin edasi.

Meie vallutasime suurtüki: tema rataste külge oli kinnitet Katja surnukeha, mis hirmsal viisil nuruks oli muljutud.

See oli viimane võit.

Mina langesin haavatuna. Üks töölispererkond peastis mind peaaegu imetegevvalt.

Kaks vana inimest ravitsesid mind kaks kuud mingisuguses koopas.

Kui voodist välja tulin ja neid jumaga jätsin, siis nutsid nad: viis poega oli neil enne kommunaat, jäid järele ainult nende kangelasnimed.

Viimane, kaheteskümne aastane, sai Versaillaste poolt kinni püütud, ta palus luba, et oma emale taskukella tagasi anda, ära andes seda läks ta tagasi, kus ta noor elu kuulide all lõpetati.

Esperanto k. S. Otto.

Mis on proletaarline poeesid?

A. Bogdanov.

Proletaarline poeesia on kõige pealt poeesia, — teatud kunstiharu.

Ei ole poeesiat — nagu ei ühtki kunsti — seal, kus puuduvad elusad kujud. Kui üks kord ühte ehk mõnda matemaatika seadust edasi anda ei tea ka kui meisterlikkudes salmides, see ei oleks veel poeesia, sest et puuduvad elusad kujud.

Ei ole poeesiat, ega ka üldse kunsti, seal kus puudub kokkukõla kujude ühinemises, vastastikune ühtlus ja side nende vahel — üldse see, mis nimetatakse „organisatsiooniks.“

Kui joonistused omavahel ei ole seotud ühise plaaniga, vaid on mahutatud juhuslikult korra-ta, siis ei ole see ka pilt ega maalikunst.

Ühte ajalehte oli mahutatud luuletus, mis algas nii:

Sõda lõpmata, sõda võiduni!
Kisab kaupmehe tasku joovastuseni.
Langenute verrega ei ole tal tegemist,
Vaja ainult kasuga sõja lõpetamist.
Niisama ka tööstur, punnis taskuga,
Veab töölisi pettusse meelega.
jne.

Toimetuse poolt oli ülekohus sarnast luule-

tustust ära trükkida. Ülekohus lugeja vastu ja ka autori, mõne otsekohese ausa töölise, vastu, kes lihtsalt ei tednud, mis poeesia on. Siin, kas ei ole sugugi elusaid kujusid („peab sõda kasuga lõpmata“, tööstur veab meelega töölisi pettusse“), ehk nad on otsekoheses vastolus enesega („tasku kisen-dab“ ja veel „joovastuses“). See just kui oleks selleks kirjutatud, et näidata, mis on vastupidine ilule ja kunstile.

Peab teadma, et kunst on elusate kujude organisatsioon ja poeesia — sõnades väljendatud elusate kujude organisatsioon.

II.

Poesia algus ilmub juba seal, kus algab inimese kõne.

Hüüded, mis ürginimestel töö juures tahtmatult väljendusid — töö hääled — ilmusid sõnade idudeks. Esimeseks loomulikuks igäihele arusaadavaks tegevuse tähenduseks, mille juures nad tekkisid. Samad töö hääled olid ka algvõsuks töö laulule, mis ei olnud mitte lihtsaks lauluks ega lõbustuseks. Ühises töös ühendas see tööliste jõudu, andis neile ühtlust, rütmi ja sidet. Järjelikult oli ta organiseerimise vahendiks ühises töös. Sarnase tähtsuse on ta alal hoidnud ka tänini.

Sõja laulus, mis hiljem tekkis, ilmus organiseerimise mõju uues teisendis. Seda lauldi hari-likult lahingu eel ja ta oli ühtlase meeoleo loo-

¹⁾ Kalmõki prints.

²⁾ Versaillesi kelmid.

³⁾ Tiers on siga.

miseks, kollektiivtunde sidumiseks, mis on algtingimuseks ühtlase ühise tegevuse tarvis lahingus. See on nii öelda kollektiivjõudude eelorganiseerimine tulevase raske ülesande täideviimiseks.

Teine poeesia juur on müüt. Tema on ka üldse teaduse algus.

Esiti tähendasid sõnad ainult inimese tegevust. Nende sõnadega võisid inimesed üksteisele teatada ka välisest ilmast ja looduse nähtustest. Niimoodi sarnanes loodus inimesele igas jutustuses ja kirjelduses. Oli jutt loomadest, puust, päikesest, kuust ehk allikast, igal pool tuli välja, nagu oleks kõne inimese tegevusest: päike hommikul „tõuseb“, õhtul „läheb magama“, talvel „jääb kõhnemaks“, kevadel „kosub“ jne. Sarnane mõistete inimeselt loodusele ülekandmine on „alg piltkujutus.“ Tema ei oleks võinud mõistus alata tööd oma ümbruse tundmises, — ei oleks sündinud teadused.

Hiljem leidis mõistus vahe inimese ja ümbritseva looduse vahel ja vabanes aegamööda algülekandest, iseäranis peale selle, kui arensid asjade nimed. Aga koguni vaba ei ole ta veel praegugi. Isegi sõna „maailm“ on üks tema jäämustest ja tähendab just inimesi ilmas. Ja poeesia on ja jääb piltkujutuse mõju juureks. Looduse inimsustamine on poeetiline peavõte.

Nii ei olnud alguses müüdis mingisugust luulesünnitust. Kui isa lastele jutustas, mis ise looduses nägi, päikese muutlikust saatusest ja tema tegevuse aastasest vaheldusest, siis kujunes see algastronoomiline ettelugemine tingimata jutustuseks heast, vägevast inimesest, kes vastaste jõududega võitleb, nende eest vahel taganeb ja nõrkeb, kui haavatud saab, vahel jälle neid edukalt võidab jne. Sellest arensid välja hiljem poeedilised müüdid, nagu kreeklastel Heraklusest j. t.

Kui inimene rääkis teisele, vähem arenenule, sellest, et surnud inimesed elusatele kahjulikud on sellega, et haigusi sünnitavad, mis nõrgestavad ja surma tuua võivad, siis tekkis jutt kurjadest inimestest, nende vaenulikkusest elavate vastu ning hiljem arenes sellest müüt vampiiridest ja painajatest. Selajal oli see ainus teaduse edasiandmise vorm.

Poesia, proosa ja teadus, see kõik oli ühendatud ühes jagamata idus, missugune oli algeline müüt ja ta tähtsus ühiskonna jaoks, on täiesti kindel: ta on inimeste elu sotsiaalne organiseerimise tööriist. Aga milleks kogutakse ja kantakse edasi inimpõlvedes teadmisi nende endisest elust ja loodusest? Selleks, et nende teadustega arendada ja ühendada inimeste püüdeid, s. o. üldse organiseerida nende põhjal tegelikkude elu.

Algeline päikese müüt, — aastaegade kirjeldus, — andi tarvilised juhtused põllutöö aja kohta, aga niisamuti ka jahipidamise, kalapüügi ja üldse kõigi tööde jaoks, mis peab ajaga

siduma, — „orienteerima ajas.“

Müüt surnutest andis näpunäited tervishoidlistest abinõudest surnukehade vastu, nagu matmine küllalt sügavale ja kaugemale eluasemest ehk ära põletamine.

Lapsekingis, puudulik poeediline teadus, etendas algaegses tegelikus elus sama organiseerivat mõju, kui täpsed teadused nüüdisaegses tööstuses.

III.

Kas on oluliselt sellest ajast poeesia eluline tähtsus muutunud? Tuletame meelde, milleks olid Homeri j. t. poeemid vanas kreekas. Need olid tähtsamad kasvatuslikud tegurid. Ja mis on kasvatus? See on organiseerimise töö alus, mis uusi liikmeid ühiskonda juurde juhib. Inimküpsust valmistatakse vastu võtma ja juhitakse sarnases sihis, et olla elusaks lüüks ühiskonna sidemete süsteemis, — et täita omi kohuseid ühises sotsioloogilises protsessis. Kasvatus organiseerib inimkollektiivi, samuti kui retõppus sõjaväge, sõnakuulmisele ja võitlusvõtetele.

Meie teoreetikud arvavad kunsti vanade traditsioonide põhjal mingisuguseks elu ilustuseks, omapäraseks uhkusajaks selles, ega ei mõista, kui võrd endale vastu väidavad, kui tunnustavad tema kasvatuslikku mõju, s. o. just praktilist organiseerimise tähtsust.

On olemas kaks äraiganud teooriat: esimene „puhtkunstile“ kinnitab, et kunst peab ise olema sihiks enese jaoks. Peab olema vaba tegeliku elu huvidest ja püüetest. Teine „kodanliku kunsti“ õpetus arvab, et kunst peab juhtima elusse edusihetisi eluvõitluses.

Meie võime mõlemaid kõrvale heita, kui tundma õpime, mis kunst inimese elus peab edendama. Kõige pealt organiseerib tema jõudusid, selle peale vaatamata, kas omale kodanliku ülesandeid ette seab ehk ei. Pole sugugi tarvis ka neid kunstile peale sundida, — see oleks temale kammitsaks, tarbetuks ja kahjulikuks tema kunstipärasusele: kõige ühtlasemalt täiuslikult suudab kunst organiseerida elavaid kujusid vaid siis, kui toimib vabalt ilma juhatuse ja sunduseta.

Aga oleks ka rumalus keelata kunstile leida aineid poliitilisi, sotsiaalsest võitlusest, sest et tema kogu elu peab mahutama ilma erandita.

Kõige puhtam poeesia osa on lüürika, isiklike tunnete, meeolude ja üleelamiste väljenduse kunst. Paistab, et keda ja kuidas võib tema sotsiaalselt organiseerida?!

Kui lüürika väljendaks ainult kunstniku elu ja mitte midagi muud, siis ei oleks teda ka kellegi peale poeedi enese vaja ja ta ei oleks kunst. Aga tema tähtsus on selles, et ta väljendab üldist, paljude inimeste loomukohast meeolude kuju, ühtlast ja arusaadavat nende kõikide hingeavalduste. Avades ja selgitades teda ühist nende jaoks, ühendab poeet neid ühise mõistmise ja arusaamise piirides, selle „kaas-

tundega", mis tema neis äratav. Samal ajal kasvatab poeet seda iseloomu külge nende hinge kõigile ühises suunas, mis laiendab ja süvendab nende hingelist lähedust, — ühistunnet. Kasvatab tugevamat sidet erakonna, klassi ja ühiskonna vahel. Valmistab ja arendab võima-

lusi ühiseks tegevuseks, samuti kui ennem öeldud sõja laulu kohta, on tegemist jõudude eelorganiseerimisega elu avaldustele ühiselus ja ühises võitluses.

(Järgneb.)

Ameerika miljonääri ajalugu.

Upton Sinclair.

(Järg 2.)

XIV.

Kell üheksa, kui jaht oli kaugenenud linnast kahekümne miilini, kogusid võõrad söögisaali. Saal oli valge, otsekui täidetud merelaine elektriga, seinad olid ilustatud piltidega, mille ained olid valitud Dekameronist, gigantline bufet hiilgas kulla ja hõbedaga, lägi oli kujutatud fantastiliste kujudega, maalitud anderikka kunstniku poolt. Aga laud! Mister van Reuseler ei olnud üks Ameerika miljonäär, vaid ka hästi haritud inimene, peene maitsega. Milline serviis! Riistade väljapanek kandis endas individuaalse loomingu pitsatit, 18. aastasaja stiilis. India päiklud kullast korvides ilustasid lauda. Iga asetvõtnu ees oli kunstiline menüü, atlas kastikestel. Mis puutub mr. Robert van Reuseleri viinadesse, siis rääkis neist terve Nev-Jork. Kust ta need ammutas — ei teadnud keegi; see oli omaniku saladus. Seekord proovisid võõrad suure mõnulemisega nõiduslikku madeirat, põletavat Burgundia, Sitsiila ja teisi sorte viinasid, mille järeldusel tekkisid lõpmatu lobisemised ja vaidlused.

Selle järele ilmus lauale sarnane šampanjer, millist kogu rikkuse juures ei võinud soetada ainustki pudelit ükski tänane tähtis van Reuseleri võõras, kuid mida viimasel oli külluses. Lõpuks toodi portveini. Kui seda valati karikatesse, vaatles hertsog Pelitbours kaua oma karikasse, tõstes selle kõrgele, aga võõrad jälgisid koondatud tähelepanuga ta kõnet: hertsog oli tuntud humorist, tema sõna oli seaduseks.

— Nõiduslik, — rääkis viimaks hertsog, ja mõeldes lisas juurde: — üllatav. Corse, mon Dieu!

Niisugused olid viinad! Jääb üle ainult juurde lisada, pidustuse muinasjutuline hiilgus täiendus muusikaga, mängitud nägemata orkestrist.

XV.

Hilja õhtul läks seltskond uueste laevatekile. Öö oli värske, meri uinutava mühinaga peksis mööda laeva külge. mis kiirelt kandus mööda kiirgavaid laineid. Võõrad on lõbusad ja elavad, keegi üksteist ei seganud ja peagi jagunes

seltskond paarideks, istudes siia ehk sinna, või jalutades määratu suurel tekil.

Van Reuseler istus miss Paragoni kõrvale. ent viimasel hakkas peagi külm ja nad läksid alla, salongi.

See salong oli ka üks „Komeet'i“ iseäraldustest. Igas nurgas oli isesugune stiil. Madalad diivanid, mitmevärvilise sameti ja hereda siidiga, veel teravamalt kiskusid esile miss Paragoni ilu. Helepunaseis riideis oli ta nii kena. et van Reuseler ei suutnud pöörduda temast omi põlevaid silmi.

Ja nii jäi van Reuseleri hääl alatasa ikka tasasemaks ja pehmemaks, kõne voolas tulisemalt, kuni viimaks ta haaras paitavalt tema kää; miss Paragon ei pannud vastu; sellest tungis Robbyle veri pähe ja laskudes põlvili, avalda ta palavates sõnades, et ei ole jõudu kauem varjata — oma armastust. Ja kui miss Paragon liigutatult sosistas: ja! — Robby surus tugevalt teda rinnale, kattes iluduse silmad ja huuled suudlustega.

XVI.

Sest saadik sai reis „Komeet'il“ täielikuks pidustuseks, kunagi veel ei kuulnud merelained nii palju lõbu, ei näinud nii palju õnne, millega olid täidetud võõrad ja jahi omanik. Robby silmad jälgisid pruuti ja tihti, nagu unes, sosistas: ta on minu! Nii kestis kuni Palm-Bachini, kus oli määratud peatus. Siin ootas Robert van Reuseler telegrammi oma valitsejalt, mr. Grinderilt, Hungervillyst.

„Mister van Reuselerile. Palm-Bach, Florida. Kõik läks hästi, streik lõppes. Tehased töötavad. Tööle jätsin ainult need töölised, kes ei ole ühisuse liikmed. Ajakirjandus kurjustab. Grinder.“

Van Reuseler läbi lugedes telegrammi, mui-gas rahulikult, kuid meelde tuletades selle viimaseid sõnu, ei võinud tagasi hoida vandesõna:

— Neetud suleriütlid! — ja silmapilk saatis teenija ostma ajalehti, millised saadavad. Istudes laevalael, hakkas ta ahnelt neid lugema, aga mahe mere tuulekene tasa keerutas ta juukseid. Nähtavasti sündis Hungervilly's midagi

hirmsat. Streikivad töölised pidasid koosolekuid, kogu linn oli suures ärevuses. Ja kui imeplik, suurem osa ajalehti oli tööliste poolt. Asi ei võtnud rahulikku pööret, kuni linna ei lakkunud ilmumast tundmata inimesed, kes pidasid kõnesid ja veel rohkem äritasid rahvast. Mündi nii kaugele, et demonstratsiooniks põlema süüdati tehaste ees seisvad vanad tehaste väikrid. Siis eraldati tehased kõrge aiaga, millesse jäeti augukesed püsside jaoks, kuna aia taha pigutati viissada sõjariistus shandarmi. Kolmandal päeval toodi vabrikusse väljaspool ühisusi seisvad töölised. Need olid töötä juba läinud aastast algades, kui Robert van Reuseleri eestvõttel ellukutsutud Hnugervilly trust hävitas väikeettevõtet. Linnas hakati märatsema ja vaatamata kõigi ettevaatuse abinõude peale, jõudsid streikijad töölised läbi peksta palju streigimurdjaid. Selle peale lasksid shandarmid töölise peale, mille läbi surmati kaks meest, üks naisterahvas

ja kaks last, haavatuid oli üle tosina. Samal õhtul tuli linna müllitsa väeosa, saadetud kubeneri poolt tehaste administratsiooni palvel. Korratused kestsid veel kolm päeva. Paistis, nagu algaks juba täielik võitlus. Sõdurid lasksid kaks korda hulga peale, surmates palju töölisi; öösel peksti surnuks militsionäär. Kuid tehaste administratsioon ei pörganud millegi ees tagasi, arvestades, et streikivad töölised on täiesti ilma tööta ja pooleldi näljas. Kuulutuse peale, et tehased tööd algavad, ilmusidki nad tervete salkadena alla andma. Seda nähes kuulutas ühisus streigi lõpetatuks, et töölised ei kaotaks viimaseidki kohti tehastes.

Mr. van Reuseler muigas jälle ja võttis telegrammi, luges seda teist korda.

— Ütle mulle, kallis, — küsis miss Paragon, — mis rõõmustava sõnumi said sa?

— Et sa oled varsti minu, — vastas see.

(Järgneb.)

„Briljantide laev.“

Max Pembertoni romaan.

(Järg. 1.)

VI. Inimene kolme sõrmega.

Kolm aastat ootas ja otsisin ma juhtumist trehvata inimest kolme sõrmega ja viimaks ometi trehvasin teda ballil Thoun-Hallis. Niiid asun ma selle juhtumise kirjeldusele, mis minu elule teise tähenduse andis. Tulgu mis tuleb — kuid ma otsustasin oma eesmärgile ligineda.

„Horatius ütles, et vahete vahel on kasulik ka hullumeelne olla. Minu „hullumeelsus“ seisis selles, et ma oma ümbruskonna eelarvamistest vabaneda tahtsin ja selleks röpase boheemkonna urgastesse vaibusin. Londonis olen ma Goldschmith-klubi liige. Seal osatakse väga osavasti minult raha laenata ja tänuks minu kullul lõunat süüa. Nende tühine jutt mõjub minu peale karastavalt. Ja kui palju materjaali inimese iseloomu tundmaõppimiseks leidub nende raha laenuks tahtjate juures. Isegi Kenterberry ülempiiskop ei saaks end nii auvääriliselt üleval pidada, kui need imeplikud inimesed, kelle elu seisab õladel ainult väikeste avanside näol, „kuni tuleva laupäevani.“

Seitse inimest sellest boheemkonnast võtsin ma enese kaitse alla, kui ma sel tagajärjerikkal päeval Thoun-Halli sisse astusin. Mõtlesin viibida seal pool tundi, kus viibisin kolm. Kui teie aga arvate, et asja oli segatud naisterahvas, siis ütlen: „teatud piirini ja!“ Anna Fortinbras tutvunes minuga, tõstes roosi buketti minu nina alla. Ma rääkisin temaga paar sõna, ja oleks rääkinud kas või terve õhtu. Oli midagi selles

lapselikus näol, mis mind köitis. Tema silmades elutses mingisugune piin, ta nagu oleks tutvunud elu varjukülgedega ja kannatas nende saadud teadmiste pärast.

Otsustades tema välimuse, kõne ja ilmsüüta naeru järele, võis vaevalt leida lõbusamat inimest sel õhtul tervel Inglismaal. Ainult mina, võib olla, terves saalis võisin ütelda, et ta kannatab raske koorma all, millest võiks ta vabaneda ainult raudse tahtmise läbi. Tema hääles kuuldus närvilikkus, ligidane hüsteeriale. Ta jutustas mulle, et on pool prantslane, pool ameeriklane. Peale teist tantsu tutvustas ta mind oma isaga, sirge, sõjameheliku olemisega isikuga, kelle silmad vist omal ajal paljude naiste pead segi on ajanud. Ma panin seda kohe esimese pilguga tähele, ja see, mis ma pärast imestades tähele panin, jäi varju.

Kindral Fortinbras'il oli pahemal käel kolm sõrme.

Esmalt katsusin unustada seda tähtsusetat fakti, kui kodu, omas kabinetis, piipu suitsetades tõusid paar küsimust peas elule. Inimene, kes kaks kõrme on kaotanud, pole ju nii suur imeasi, et selle kallal pead murda. Kuid sellepärast takistas mind minu instinkt, mis mitte kunagi mind petnud pole, lõplikku otsust tegemast. Ettekujutus uppunud meremehest ei tahtnud lahkuda. Meri viskas teda rannale... Kust? Kas mitte kättemaksja saatus ei kirjutatud need kolm sõna paberilipakale? „Kaotan

„Kolm sõrme“. Kas ma mitte hulluks pole läinud, et julgen mõelda: „Täna nägin ma inimest, kelle juures ta teenis, rääkisin temaga, surusin ta kätt ja kutsusin omale külasse...“ Aeg vastab nii ehk teisiti selle küsimuse peale. Tean ainult ühte, et istudes siin, südaööl otsustasin ma leida lahendust sellele saladusele, mitte siin, minu kabinetis, mitte uulitsal, vaid kogu ilmas. Mitte kellegile ei taha ma seda saladust avaldada. Hädaohud ja kordaminekud jäägu ainult minule üksi . . .

Kes on kindral Fortinbras ja mis teab tema tütar sellest? Ma kirjutasin neile; et ootan oma poole ja nad käisid kevadel. Okiada, minu truu teener, ei suutnud ka midagi ära teha selle küsimuse lahendusel. Meie ei trehvanud teda kunagi oma reisudel, kunagi ei kuulnud temast ja ei tunnud tema elukohta. Ainult ühele otsusele jõudsin ma, et ta on prantslane, kel Ühisriikide kodaniku õigused on, rikas ja jahtlaeva „Konnektikut“ omanik. Tema tütar Anna imestas mind oma ilu ja suurte teadmistega. Vähem inimene oleks ammu viimase kahtluse raasuke oma siidamest ära kaotanud, sest haavav oleks mõelda, et nad reisivad millegi muu pärast, peale oma enese lõbu. Ma olin valmis ka ise juba niiviisi mõtlema. Kas ei või siis oletada, et kindral ostis börselt pärl, mis minult Pariisis ära varastati. Oleks hullumeelsus oletada, et pärl oli tema agentide poolt varastatud ja ta tütar julges minu enese nina all kanda. Ma ei teadnud, mida ma mõtlema pidin. Neil minutitel, kui tundmused Anna Fortinbrasi vastu minus üllivõimu said, imestasin, kuidas võisin ma üleilmse tema isast halvasti mõelda. Järgmisel momendil rääkisin ma enesele:

„Siin peitub hädaoht, need inimesed valmistavad sulle lõksu! Viimane oletus osutus väga ruttu õigeks. Juunikuus tahtsid kolm inimest mind paljaks röövida! Kaks neist põgenesid, kolmas, kes minu rahakapi elektriseeritud käepidet puudutas, kukkus meelemõistusetu maha. Tehti aga hiljem oli mul kõik teada, mis ma tarvitasin.“

Ja muidugi oli mul see kavatsus teada ja ma ootasin neid inimesi. Niisuguse instinkti peale, nagu minu oma ei mõiu ei romantilised ega platoonilised tundmused. Minu mõistus ütles esimesel korral, et kindral Fortinbras ainult selleks mind külastas, et otsustavaks löögiks kõik

valmis seada. Okiada, minu väike jaapanlane, kel panteri haistmine oli, valvas paar nädalat ja mitte ainustki maha tallatud rohulible ei läinud tema vaate eest kaduma. Meie valmistasime end kõige vastu. Meie teadsime, et mingisugused isikud tulid jaamas rongilt tund aega enne seda, kui meile ilmuda. Kui nad majasse asusid, otsustasime ainult ühte kinni pidada. Teised põgenesid, julged olles, et meid tüssasid. Vaesekesed, nagu põgenesid vangimaja müüride vahele.

Ma tõstsin varga jalule ja hakkasin teda ähvardades üle kuulama. See oli valgevereline 20-aastane noormees, eemaletõukava näoga.

— Noh, — ütlesin ma, — teid ootab 7 aastat sunnitööd. Näidake, et teie elutseb veel sädemeke ausust, sest muidu . . .

Ma näitasin talle elektrijuhede peale, mis tema käed ära kõrvetasid. Ta võpatas.

— Ma olen valmis kõige peale, — ütles ta, — teie ei saa minu käest midagi kuulda. Tehke minuga mis tahate, ma ei karda midagi.

See oli vale, sest ta kartis mind väga. Ühest pilgust aitas, et aru saada, missugune argpüks ta oli.

— Okiada, — ütlesin ma, — siin on keegi, kes sind ei karda. Näita talle, kuidas nende inimestega Jaapanis ümber käiakse.

Väike jaapanlane mängis oma osa hiilgavalt. Ta haaras varga kätest kinni ja vedas teda elektrijuhede poole. Läbilõikav karjatus sundis mind võpatama, — ma kartsin oma õe Henriette pärast ja tõttasin teda rahustama. Kui ma tagasi jõudsin seisis noormees põlvili ja nuttis kui laps.

— Ma ei suuda piinamist välja kannatada... — ütles ta, — ja kui teie gentelmann olete, siis ei või teie nõuda, et ma oma seltsimehi välja annaks.

— Teie seltsimehed. — vastasin ma, — on Euroopa seltskonna jäänused, vargad ja kaabakad. Kõige kohasem seltskond inimese jaoks, kes mängib kriketi oma seltsi nimel Harrov'is. Ta vaatas mulle imestades otsa.

— Kust kura teie seda teate?

— Teie kaelasideme värvidest. Tõuske üles ja vastake minu küsimiste peale. Teie vaiki-mine ei peasta teid nende eest, kes teid süü saatsid. (Järgneb.)

Esimesest armastusest.

M. Gorki.

(Järg 2.)

ARHIIV-
RAAMATUKOGU
H. LEOKE

Jutustades Vene pagulastest, tundus tema hääles varjatud naeratust. Ajuti, muutus tema otsekoheesus enesepettuseks, — ta limpsis huuli roosa keelega ja silmad välkusid tal: vahest kiirgas neis põlgatuse tuluke, kuid tihemini nägin teda tüdrukukesena, kes nukuga mängib.

Ükskord ütles ta:

„Armastaja venelane on ikka natuke liig sõnarikas ja raske, tihti, isegi vastik, oma jutuaniga. Ilusti armastada oskavad ainult prantslased: nende jaoks on armastus, peaegu, usukomme.“

Peale seda hakkasin, tahtmatult, tema vastu end hoolikamalt üleväl pidama.

Prantsuse naisterahvastest ütles ta:

„Neis ei leidu alati kirglist südame õrnust, aga nad oskavad asendada seda osavalt välja-töötatud tunnetega. — armastus on nende jaoks kunst.“

Ta rääkis sellest tõsiselt, õpetliku tooniga. Need ei olnud küll teadused, mis vajasin, kuid siiski teadused ja sellepärast kuulasin teda huviga.

„Vene ja Prantsuse naisterahvaste vahel on vist samasugune vahe, kui aiavilja ja aiavilja kompveki vahel.“ ütles ta kord, kuivalgel õöl, aiamaajakeses istudes.

Tema ise oli kompvek. Tema lõpmata imestas, kui mina, esimestel kooselamise päevadel, oma romantilisi vaateid mehe ja naisterahva vahekorra kohta vaimustusega avaldasin.

„Seda Teie räägite tõsiselt? Kas Teie tõesti mõtlete nii?“ küsis ta minu kätel, sinises kuuvalguses, lamades.

Tema roosa ihu näis läbipaistvana, temast hoovas kääriv kibekas mandli lõhn. Tema peened näpud, mõttes, mängisid minu suurte juustega, tema vahtis minule näkku suurte, ehmatanud silmadega ja naeris uskmatult.

„Ah, mu Jumal!“ ütles ta, libises põrandale ja hakkas kõndima, valgusest varju ja tagasi, tuba mööda. Ning minu juure tulles, silitas minu palgeid ja ütles emalikult:

„Ja, jah! Teie oleks pidanud elu algama tüdrukuga, aga mitte minuga...“

Ja siis kui tõstsin ta kätele, hakkas ta nutma ning ütles tasa:

„Mõistate, kuidas armastan Teid? Kunagi pole tunnud ma nii palju rõõmu, kui teiega, see on õige, uskuge! Iialgi ei ole ma armastanud nii õrnalt ja nii kerge südamega. Mul on kirjeldamata hea Teiega, kuid siiski, ütlen: meie eksisime, — mina ei ole see, mis Teil vaja, mitte see! Mina olen eksinud...“

Mina ei mõisnud teda, olin hirmus ja püüd-

sin peletada eemale tema kurbtust õrnusega, kuid tema jutt jäi siiski mulle meele. Mõni päev hiljem tema kordas jälle:

„Oh, kui ma veel tüdruk oleks!“

Mäletan, sel õöl aias möllas torm, oksad tagusid aknasse, korstnas vingus tuul ja toas oli meil pime, külm ning sahisid katkised paberid seintel.

Kui olime teeninud mõne rubla, siis kutsusime võõraid ja pidutsesime õhtuid, — söime liha, pirukaid, kooke, jõime viina, õlut ja lõbutsesime.

Minu pariislanna näitas tublit söögiisu ja armastas Vene kööki: „sõtsugi“ — loomamagu, täidetud tatratangudega ja anerasvaga, kala pirukaid ja kartulisuppi, lambalihaga.

Tema asutas „ahnete kõhukeste ringi,“ — kümnekond inimesi, kes armastasid tublisti süüa, juua ja, seal juures asjalikult ning sõnariikkalt vahetpidamata maitsevaid köögi saladusi kiita. Mind ei vaimustanud liigsöömine ja sellepärast rääkisin „ahnetest kõhukestest,“ et need on tühised inimesed.

„Nagu igaüks, kui hästi järele vaadata,“ kõneles ta: „Heine ütles, et kõik meie kõnnime alasti, oma riiete sees.“

Sarnaseid lausid teadis tema väga palju, aga minule paistis, et tema, mitte alati, ei tarvitanud neid asjakohaselt.

Temale meeldis „raputada“ oma meessugu ligemisi, ning toimis seda väga kergelt. Vahetpidamata lõbus, teravmeelne, painduv, kui uss, süttitas ta oma ümber kergemeelset vaimustust.

Oli vaja inimesel ainult mõned minutid temaga juttu vesta, kui juba kõrvad punetasid, muutusid viimaks lillaks, silmad läksid niiskeks ning vahtisid naise otsa, kui kits kapsa peale.

„Magneetiline naine!“ rõõmustas keegi nootariuse abi, läbikukkunud mõisnik, keda ilustasid Vale-Dmitri soolatüükad ja kirikukupli suurune kõht.

Üks Jaroslavi kõrgema kooli õppur luuletas talle salme, mis minule vastikud paistsid, aga tema naeris pisarateni.

„Miks erutad sa neid?“ küsisin temalt.

„See on sama huvitav, kui ahvenaid õngitse-da. Seda nimetatakse koketeerimiseks, ega pole ühtki naisterahvast, kes ennast vähegi austab, ja kes ei koketeeri.“

Vahest küsis ta, minule silma vahtides:

„Kas sa ehk oled kade?“

Ei, mina ei kadestanud, aga see, nagu segas minu rahulikku elu. — ma ei armastanud alasti inimesi. Ma olin lõbus inimene ja teadsin, et naer on üks parematest inimeste omadustest.

Lugesin, isegi tsirkusetolasid ja koomikerid anneteta inimesteks, sest uskusin, et suudaksin palju paremini inimesi lõbustada. Ka tihti sundisin oma võõraid naerma pistjateni külgedes.

„Minu Jumal,“ kõneles ta vaimustuses: „mingisugune suurepäraline koomiker sinust saaks! Hakka näitlejaks!“

Tema ise mägis tagajärjerikkalt ja oli otsitud asjaarmastajate hulgas.

„Ma armastan lavat, kuid kardan kulisse!“ rääkis ta.

Ta oli õiglae soovides, mõtetes ja sõnades.

„Sa liig palju filosofoerid,“ õpetas ta mind: „elu on tegelikult lihtne ja toores; ei ole vaja keeruliseks muuta teda mingisuguse mõtte otsimisega, vaid ainult õppida pehmemdama tema toorust. Sellest rohkem saavutada on võimata.“

Leidsin tema mõttetarkuse liig ühekülge, ka paistis, et tema evangeeliumiks oli „ammaemanda kursus.“

Ise ta jutustas minule kuidas vapustas teda mingisugune teaduslik raamat, mida lugse peale instituudist lahkumist:

„Vaene plika, ma tundsin telliskivi hoopii pähe; mulle paistis, et mind visati pilvedest alla porisse, ma nutsin, kahetsedes seda, mida ei suutnud enam uskuda, aga varsti tundsin, ehk küll valit, kuid siiski tugevat, pinda oma all. Kõige rohkem oli kahju Jumalast, ma tundsin teda nii enda ligidal, ja siis, järsku, lagunes ta kui suits, ning ühes temaga, ka unistus taevalikust armust. Aga instituudis meie kõik, nii palju ja hästi, mõtlesime armastusest.“

Halvalt mõjus minu peal tema minevik. Tihti tõusin öösi laua tagast ja läksin teda vaatama. — voodis paistis ta veel väiksem, õrnem, kenam, — vaatlesin teda ning kuvastusega mõtlesin ta murtud hinge ja kirju elu peale. Haledus sundis mind veel tugevamini teda armastama.

Meie kirjandusline maitse erines täiesti: mida tema leidis väga teravmõttelist — paists minule igav, kui „nuhtluse seadus.“ Selle peale vaatamata oli meie läbisaamine hea, — ei kadunud huvi üksteisesse, ega kustunud kirg. Kuna kolmandal kooselamise aastal hakkasin märkama, et mul hinges midagi pakitseb. Mina vahetpidamata õppisin, lugesin ja hakkasin huvi tundma kiriandusliku töö vastu; mind, ikka rohkem ja rohkem, segasid võõrad, vähe huvi pakkuvad isikud, kuid arvusileselt kasvas neid ikka juure, sest et nüüd meie rohkem teenisime ja sellepärast tihemalt lõunaid ja õhtuid korraldada võisime.

Temale paistis elu mingisuguse näitusena, ja et meesterahvaste peal ei olnud hoiatavat peal-kirja: „palutakse käekestega mitte puudutada,“ siis sattus ta, vahest, liig kaugemale, nemad hindasid seda uudishimu liig kasulikult, oma tarvis, ja mina olin sunnitud vahetpidamata selgitama. Kuid tegin seda tagasihoidmatult ja tihti oska-

matult; mees, keda kiskusin kord kõrvust, kaebas minu peale:

„Hea küll, tunnistan, et olen süüdlane, aga kõrvust kiskuda, see on liig: mina ei ole enam poisike. Ma olen peaaegu kaksikord nii vana kui see metslane ise. Noh, oleks lõõnud — oleks viisakam olnud!“

Nähtavasti ei osanud ma nuhelda ligemist tema enesearmastuse piirides.

Minu juttude vastu, mida kirjutasin, oli naine ükskõikne, aga see ei heidutanud mind, ka ise ei uskunud siis, et võin saada tõsiseks kirjaniikuks, vaid vaatasid selle peale, kui teenistuse peale, ehk küll tihti tundsin juba eneseunustuse laineid selle töö juures. Kuid kord hommiku, kui lugesin ette öösi kirjutud juttu „Vanaeiti Isegil“, uinus ta kõvasti magama. Esiti ei vilastanud see mind, ainult jätsin lugemist, ning vahtisin teda. Lastes pead langeda vana sohva najale, hingas ta ühtlaselt ja rahulikult, kui laps. Läbi puie lehtede langesid päiksekiired, sünnitades ta rinnale ning põlvedele heledaid laikusid.

Ma tõusin üles ja samusin aeda, tundes end haavatuna, ning kaheldes oma võimises.

Kogu oma elu vältel nägin naisi ainult raskes töös, orjuses, poris, roppuses, vaesuses ehk surmasarnases eneseteadlikus külluses. Oli mul ainult üks ilus lapsepolve mälestus — „Kuningana Margo“, kuid temast eraldas mind terve mägi teistsugusid mälestusi. Mõtlesin, et Isergiil elulugu peaks naisterahvastele meeldima, peaks süttitama neis soovisi vabadusele, ilule. Ja korraga, isegi kõigeligem minule, — ei ole huvitud juttust, vaid magab.

Miks? Kas ei ole küllalt kõlav see hääl, mida istutanud elu minu rinnasse?

See naisterahvas oli minul võetud südamesse ema asemele. Ma lootsin ja uskusin, et tema joodab mind joovastava meega, mis erutab loovat jõudu. Ootsin, et tema mõju kaotab tooruse, mida olin omanud elu teel.

See oli kolmkümmend aastat tagasi ning tuletan meele seda naeratusega hinges. Kuid sel ajal pahasid mind, võitmata inimhinge omadus magada, siis kui soovib.

Ma uskusin: Kui rääkida kurvast rõõmuga — siis nukrus kaob.

Ma arvasin olevat ilmas kedagi, kellele nalja pakub vaadelda inimeste kannatusi; mulle paistis, et on keegi vaim, elu draamade sünnitaja, kes osavasti rikub elu; ma lugesin nägemata vaimu oma isiklikuks vaendlaseks ja püüdsin mitte-painutada ennast ta alla.

Mäletan, mõistmatu paistis, kui lugesin Oldenburgi raamatus „Budda, tema elu, õpetus ja kogudus,“ et iga elu on kannatus, — ma ei olnud elus palju rõõmu tunnud, kuid kibedused ja piinad paistsid minule siiski juhuslikkudena, ega mitte seaduslikkudena. Ja kui lugesin läbi arhihiiskop Hrisanfi „Hommikumaa usk“u“, siis veel kibedamini tundsin, et õpetus ilmaelust, mis põh-

jeneb hirmu, vaevlemise ja kannatuse peal, ei ole sugugi minu hingelaadile vastav. Olin elus üle eland usu vaimustust, ja teadsin selle meeleolu põhjendamatu. Sellepärast sundis, vastikus kannatusele, mind põhlgama igasugusid draamasid ja muutna neid lihtsalt naljaks.

Oleks võinud eelpoolkirjeldatust ka palju ütlemata jääda, ning ütelda lihtsalt, et minu ja naisterahva vahel valmis „perekonna tüli,“ kuid meie mõlemad hoidsime sellest kõrvale, aga filosofoerisin vähe, et näidata, missuguste kõverate teede peal mina tallasin, et leida enese „mina.“

Ka naisterahvas ei olnud kõlbulik, oma loomu poolest, perekonna tülide loomiseks, — mänguks mida väga tihti armastavad „psüüholoogilised“ Vene perekonnad.

Kuid valgejuukselise üliõpilase luuletused mõjusid pikkamööda naisterahva peale, kui sügise ne vihm. Ümariku. ilusa käekirjaga täitis ta hoolega kirja poognad ja toppis neid, salaja, igale poole: raamatutesse, kiibaratesse ja. isegi, suhkrukoosi. Neid leides, andsin nad edasi naisele, kõneledes:

„Võtke seda järjekorralist püüet Teie südant avada.“

Alguses ei mõjunud Kupiido nooled tema peale, ja ta luges neid pikki luuletusi minule, ning naersime ühel meelel, kui leidsime meelde jäänud sõnu:

Päeval, ööl — Teiega ühes.

Kõik see peegeldub minu südames:

Käekese liigutus, peakese näide,

Tuvikesena õrnalt lobisete Teie.

Kotkana, mõttes, heljun Te kohal

Aga kord, kui ta oli kirja läbi lugenud, ütles:

„Minul on teinast kahju!“

Mäletan et mina teda, aga mitte ei kahjatsenud ja sest saadik jättis ta minule kirjade ettelugemist.

Luuletaja oli tugeva kehaga, aastat neli minust vanem, vähese jutuga, armastas kangeid jookisid ja nii kannatlik, et tulles pühapäev kell kaks lõuneks, võis sõnalausemata liikumata istuda kuni õisi kella kaheni.

Tema oli, nagu minagi, advokaati kirjatöömataja, sundis imestama oma isandat lohakusega ja kordas tihti madal hääleg:

„Üldse, on kõik lollus!“

„Aga mis siis lollus ei ole?“

„Kuidas Teile ütelda?“ küsis ta mõttes, igavaid silmi lakke silhtides ja ei rääkinud enam midagi edas. Tema oli kuidagi iseäraliselt raske-meelne ja igav, ning see vihastas mind kõige enam. Purju jäi ta pikkamööda; ja joobnult ainult nohises, — peale selle ei leidnud enam midagi temas, — sest on seadus, mille põhjal, iga mees näeb, oma naise austajas. halba inimest.

Tema sai, kusagil Ukrainast rikka sugulase käest, iga kuu viissada rubla, mis suur raha oli. Pühapäeviti tõi ta naisele kompekka ja sünni-

päevaks kinkis äratuskella — prongs kättele mil- le peal öökull rebib ussi.

See vastik masinavärk äratas mind alati tund seitse minutit varem kui vaja oli.

Naine jättis luuletajaga koketeerimist ja pidas tema vastu end üleval naisterahva õrnusega, kes süüdi meesterahva hinge võrgutamises. Ma küsisin, millega, Tema arvates see kurb lugu võiks lõppeda.

„Ei tea,“ vastas ta: „mull ei ole kindlat tahtmist tema vastu, aga ma sooviks teda erutada. Temas on midagi uinunud, ja paistab, et mina võiksin teda äratada.“

Mõistsin, et ta tõtt rääkis, — tema soovis alati kõiki „raputada,“ ja selles oli tal tagajärgi: äratab ligemist ja temas ärkab loom. Ma tähendasin selle peale, kuid see teda ei heidutanud, ja minu ümber kogunes kari oinaid, härgi ja sigu.

Tuttavad suuremeelselt jutustasid kohutavaid lugusi minu perekonna elust ja mina olin otsekohene. toores ning hoiatasin süüdlasi:

„Ma löön Teid!“

Mõned valelikult vabandasid, pahandasid — mõned ei teinud väljagi. Aga naine kõneles minule:

„Usu, toorusega ei saavuta midagi, ainult enam veel hakkavad kõnelema. Ega sina ei kadesta?“

Jah, mina olin liig noor ning kindel endamisi, et kadestada. Kuid on tunded, mõtted ja aimdused, mida avaldad ainult armsa naisterahvale, minutitel, kus jääd võõraks endale ja avad ennast naise, kui jumaluse ees. Kui kujutlesin et see ainult minu omandus on ja et tema intiimsetel minutitel seda Teisele võib avada, siis tundsin midagi äraandmise taolist, — võib olla, et see tunne ongi kadestuse juur?

Ma tundsin, et sarnane elu võib mind roopast välja paisata, sest olin hakanud arvama juba, et peale kirjanduse, minu jaoks teist töödõldu ei ole, aga sarnastes tingimustes oli töötamine võimata.

Suuremast tülist hoidis mind eemal see, et olin elus õppinud kannatlikust inimeste vastu, sest mõistsin, et tundmata, tõe jumala vastu, kõik, enam vähem, patused on, ja kõige patused on inimese ees tunnustatud pühad õiglased. Sest õiglased on kõlvatuse ja heateo sohilansed, kus juures kõlvatus mitte ei vägistata heategu, vaid neid seab seaduslikku abielu irooniline vaia- adus. Abielu aga on jälle saladus milles kaks kummalist vastast sünnitavad, peaaegu alati, igavat keskoarast. Tol ajal meeldisid minule paradoksid, kui poisikesele suhkruäätis, — nende teravus erutas kui hea viin, ning, sõnade vastolu tegudes.

„Mül näib, et oleks parem, kui ära sõidak- sin,“ ütlesin ma naisele.

Järeilmõteldes, ütles ta:

„Jah, sul on õigus! See elu ei meeldi sinule, ma mõistan sind!“

Mõlemad meie vaikselt kurvastasime, üksteise kaendlas, ja mina sõitsin minema. Varsti sõitis ka tema ära ja astus teatri. Nii lõppes minu esimene armastus, — siiski hea, vaatamata oma kurva lõpu peale.

Hiljuti suri ära minu esimene naine. Tema kiituseks peab ütleva: see oli tõsine naisterahvas!

Tema oskas elada sellega mis oli, iga päev oli temal pühade eelpäevaks, — ta alati ootas, et homme puhkevad maa peal uued, haruldased õied, kusagilt tulevad ütlemata huvitavad inimesed, saabuvad imestusväärilised sündmused.

Elu viletsuste peale vaatas naljakalt, põlgavalt ja oli valmis alati rõõmsalt imestama. Kuid need ei olnud naiivi instituudkasvandiku imetlused, vaid terve inimsee rõõm, kellele meeldib kirju elu, halenaljakad sidemed inimesega, väikeste sündmuste vool, mis vilguvad kui tolmukübemed päikese valguse kiirtes.

Ei ütle, et temale oleks ligemised meeldinud, kuid armastas neid vaadelda. Mõnikord kiirendas, ehk tegi keerulisemaks perekonna tülide arengut abikaasade ehk armastajate vahel, kunstiliselt külvates kadedust ühtedes, lähendates teisi, ja see kardetav mäng huvitas teda iseäranis.

„Armastus ja nälg valitsevad ilma; aga mõteteadus on tema õnnetus,“ rääkis ta: „inimesed elavad armastusele, see on pea elusiht.“

Meie tuttavate hulgas oli üks pangaametnik: pikk, kõhn, ta käis pikaldase uhke toonekure kõnnakuga, riietus hoolikalt ja, alalõpmata ennast vahtides, peksis oma pikkade kuivetanud näppudega riietelt nägematut tolmu.

Omapärane mõtte ja hiilgawad sõnad olid temaga vaenulikud, — nad just kui, põlgasid ta rasket punktipealset keelt. Ta rääkis asjalikult, mõjuvalt ja enne, kui ütelda midagi, mis alati vastuvaidlematu, silistas õredaid punakaid vurdusid:

„Aja jooksul omab keemia ikka suuremat tähtsust tooresainete ümbertöötuses. Naistest on õieti ööldud, et nad jonnakad on. Naise ja armukese vahel ei ole füsioloogilist vahet, on ainult juriidiline.“

Kord, liites põlve valusasti lauajala vastu, ütles ta:

„Tihedus on aine muutmatu omadus.“

Tihti, peale tema ärasaatmist, rääkis naine vaimustuses:

„Vaata, kui täielikult, kui lõpmatu rumal ta on. Kõik on ääretu rumal, isegi kõnnak, liigutused. Ta meeldib minule, kui mingisugune originaal. Kui huvitavad on inimesed. Isegi siis, kui inimene ei huvita kõiki — vaimustab ta mind. Ma tahaks vaadata temasse, kui karbikesesse, — järsku, ehk leian ma sealt seda, mis näinud ei ole, ainult mina üksi, esimene, näen seda.“

Selles otsimises ei olnud pingutust, vaid ta toimis, kui laps, kes esimest korda võõras toas.

Ja tihti äratas ta elu läiketa silmades, ent tihedamini soovis teda omada.

Oma keha armastas ta ja, seistes peegli ees alasti, kõneles:

„Kui kenasti on naisterahvas loodud! Kui kokkukõlas temas kõik on!“

Ka rääkis ta:

„Kui ma hästi riides olen, siis tunnen ennast tervema, tugevama ja targemana!“

Nii ka oli: ehitult, muutus ta lõbusaks, teravmõtteliseks ja ta silmad läikisid võidurõõmsalt. Ta oskas omale kenasi riideid, isegi sitsist, õmhelda ja kandis neid, kui siidi ehk sammetit, ning alati lihtsalt riietuna paistis minule suurepäralisena. Naisterahvad olid vaimustatud ta riietest, muidugi, mitte alati tõsiselt, aga nad alati kõvasti kadestasid teda. Mäletan, üks neist ütles kord kurvalt:

„Minu riided on kolm korda kallimad, aga, siiski, kümnekord inetumad teie omadest, — mul on, isegi, valus vaadata teie peale.“

Naisterahvad ei armastanud teda ja kõnelesid meie kohta sellepärast igasuguseid laimujuttusi. Tuttav halastajaõde, väga ilus, aga sama rumal, ütles minule:

„See naisterahvas imeb teilt kõik vere välja.“

Paljule õppisin mina oma esimese naisterahva juures. Aga siiski eraldusime meie üks teistest täielikult.

Minu jaoks oli elu tõsine ülesanne, ma liig palju nägin, mõtlesin ja elasin vaheldumata hirmus. Minu hinges, koorina, kisendasid küsimused, mis temale täiesti võõrad olid.

Kord peksis politsei turul haledat vanakest, ühesilmaga juuti, kes, nagu oleks, varastanud kaupmehelt kimbukese rõigast. Minule tuli ta tänaval vastul Ta sammus, üleni tolmune, mingisuguse piltliku pidulikkusega, tema ainuke suur must silm vahtis tõsiselt kõrgelle ette ja katkilöödud suust jooksis, valget habet mööda, peenikeste punasté niitidena, veri.

Kolmnümmend aastat on sellest mööda, aga veel praegugi näen, oma silma ees, seda vaadet, mis, tumma etteheitega, oli pööratud taeva poole, näen, kuidas värisevad, vanakese näol, hõbedased kulmud. Ei unune kunagi inimese teotus.

Ma tulin kodu rõhutud meeleolus. Sarnased pildid heidutasid mind elust eemale, ma muutusin elule võõraks. Ja neil tundidel paistis kõigeselgemini, kui kaugel on minust, minu kõige lähem inimene. Kui jutustasin temale peksetud juudist, siis imestas ta:

„Ja sellepärast muretsed sa? On sinul aga närvid! Sa räägid, et ilus vanamees, aga mis ilus ta võis olla, kui ühe silmaga?“

Igasugusele kannatusele oli ta vaenulik, ta ei armastanud kuulata jutustusi õnnetustest ja, kaaskodanikkude vastu, kaastundmus ilmus harva tema väikesesse lõbusasse südamesse. Tema

armastatud kirjanik oli Heine, — kes kannatas naerdes.

Tema elu oli sarnane lapsele, kes lõpmata usub kunsttükidesse, — kõik näidatud on väga huvitavad, aga kõige huvitavam on veel ees ja seda näidatakse järgmine kord!

Ma mõtlen, ka surma tunnil, lootis ta veel et see järgmine on täiesti arusaamata ja väga osav kunsttükk. *Lõpp.*

Frina.

J. Petruschinsky.

(Järg 2.)

Juuli.

Voltshki on Marusja vanema õe mehe mõis. Ilus kohakene. Vanamoodi mõisahooned seisab roheliste puude keskel, pool versta Koltsovka külast. Kaks versta eemal läheb uus, ehitusel olev raudtee läbi. Maja juures on suur aed ja selle taga tiik. Tiigis on palju konnasid, kes õhtul koori- ja soolonumbritega kontserti annavad. Neid kontserte kuulavad järjekindlalt igal õhtul kõik Voltshki elanikud, ühes võõrastega — noorte ja vanade raudtee ehitajate inseneeridega. Räägitakse, et sel raudteel mingisugune iseäraline tähtsus peab olema, aga missugune, sellest ei ole mina äru saanud, ehk küll juba kuu aega inseneeride vaielusi pealt kuulan.

Aga Jumal temaga, selle raudteega, ei ole minu asi, kui palju tema pärast tee Moskvast Kiievi lühemaks jääb. Palju tähtsam on see, et juba on suvi käes, aga mina ei olegi veel otsustanud: mis edasi saab? Kas sõita mõnda „teaduse keskkoha“ õppima, ehk jääda omaste juurde, käia raamatukogus raamatuid ja noota vahetamas, kuulata sissesõitnud lauljaid, halastamata taguda klaverit ja õhtul vahetada mammat teemasina juures. Lõpuks hakata õiglaseks sõbrannaks mõnele koleegia assessorile ja heategija ema osa etendada.

Kui aga sõita õppima, — missugust eriala siis valida, et poleks tarvis ühest kohast teise rännata.

Juuni.

Õnnelik Marusja: temal on neetud küsimus „edasi“ ammu otsustatud. Ta armastab Tshadajevit ja on õnnelik. Tshadajev lõpetas meiega ühel ajal junkrukooli ja on nüüd kusagil Moskva lähedal laagris. Ta õppis hästi ja ei ole päris lihtne junkur, vaid mingisugune veltveebel või vahtmeister. Kuu aja pärast ülendatakse ta ohvitseriks ja ta sõidab siis paariks nädalaks siia. Siit sõidab polku naisevõtmiseks luba küsima, ja kui lubatakse, siis heidavad Marusjaga abiellu ning sõidavad Peeterburi elama.

Nad armastavad palavalt üksteist, ehk küll algus vähe iseäralik oli. Mina, kui sõbranna, tean kõik.

Kaks aastat tagasi sõitsid kolm sõpra —

junkrud Ivanizky, Tsherovjansky ja Tshadajev pühadeks koju.

Räägitakse, et ainult provints oskab tõeliselt lõbu nautida. Tegelikult olid ka N. linnas Jõulud pühade-pühad. Kogu linn tantsis, liugles, ehtis, maskeeris ja lõbutses nõrgestuseeni. Täiskasvanud preilid — meie noored ja daamid olid kui arust ära nooruse rõõmust. Flirtimine heljus õhus, igal pool, kuhu noorsugu ilus. Sellejuures olid junkrud oma kannustega ja sissesõitnud ohvitserid alati esiplaanil ja teistel kavaleeridel tuli nende ees tagasi hoiduda.

Kõik lipitsesid, rääkisid meelitusi, saatsid kirjakesi ja ohkasid, ainult Tshadajev tantsis harva, kellegi järele ei „igatsenud“ ega eraldanud kedagi värsket neidude lillekimbust.

Marusja Smakovskaja ümber, kes emalt imestusväärilise ilu oli pärinud, keerles alati palju noormehi. Ent siiski vaikis tema süda. Kellegi juuresviibimine ei sundinud tema palgeid punetama, kellegi peale ei vaadanud ta kordagi õrnalt. Sellepärast nimetati teda varsti pirtsakaks, uhkeks jne.

Kord vaidlesid kolm Marsi austajat omavahel, kas oleks kerge väikese uhkustaja peakest kihama panna ja tema südant võita?

Tshadajev vedas Ivanitkkiga kannuste peale kihla, et enne kooli sõitmist, s. o. kahe nädala jooksul hakkab Marusja teda armastama. Vastane naeris ja kinnitas, et varsti saab uute kannustega uhkustama. Paluti Tsherovjanskit tunnismeheks olla.

Vandusid: „Et meie umbse tõkke peal kaevaks peaga maad ja kohe esimese proovi aeg saaks ühe, kui kellelegi sõna sellest räägiksime...“ Ja Tshadajev hakkas kõigile ootamata Marusjale lähenema.

Tshadajev oli anderikas noormees ja temale ennustati suurt tulevikku, aga minule meeldis temas kaks joont. Kui algas jutt naisterahvastest, siis püüdsid kõik üht ehk teist tuttavat maha teha, aga tema kaitses alati osavasti ja ei rääkinud kunagi kellegist jämedalt ehk kahe-mõtteliselt. Tundus, nagu oleks naisterahvas tema jaoks ülim olevus, ideaal. Teiseks meeldis minule, et ta hästi tantsis, otse joovastavalt. Sel ajal, kui meie paremad kavaleerid tantsides

kandäsid peksid, kannustega kõlistasid, pead ta-
ha ajasid ja üldse igasuguseid võimatuid liigutusi ja pa'si tegid, tantsis Tshadajev tagasihoidlikult ja peenelt, ilma ühegi äkilise liigutusest, vagusalt. Ühes sellega aga paistis, et iga tema lihas ja närv mängib ning keeb ja ta ise näis vaevalt parketti puudutades õhus hõljuma.

Ei tea, mida ta Marusjale kõneles, mis liigutas tema südant, kas tants ehk midagi muud, aga varsti oli näha, et Tshadajev oli kihlveo võitnud. Juba uueks aastaks hakkas minu Marusja tihti asjata nutma ehk naerma, vahest punastas, vahest kahvatas ja viimaks tunnistas minule, et armastab. Marusja oli minule kui õde ja sellepärast olin ma selle loo üle väga õnnetu. Ehk sõbrad küll andsid vaikumise vande, siiski tähendasid nad minule kaunis arusaadavalt asja tõelise seisukorra üle ja ma ajmasin, et vaene südameke on karmi nalja ohvriks langedud.

Viimaks puuts ka jutt Marusja kõrvu, ja risttule alla võetud Tsherovjansky tunnistas üles, et asi tõesti nii on, ja et Tshadajev juba kannused kätte on saanud.

Uhkus ja enesearmastus ärkasid korruga tüdrukus. Ma ütlesin Tshadajevile palju sõnu, aga tema ei püüdnudki vabandada ja sõitis varsti kooli. Aga vaese Marusja peale mõjus see hirmsasti: ta jäi kõhnaks, kahvatuks, ei naernud kunagi. Ehk ta küll tihti rääkis minule, et vihkab Tshadajevit ja on teda juba unustanud, aga ma tundsin, et asi nii ei ole, et ta oma kergemeelset tantsuseltsilist veel rohkem armastab.

Juuni.

Kirjutati edasi. Möödus kolm kuud, tulid kevadepühad ja kolm sõpra olid jälle N. linnas.

Tshadajev oli endiselt meie hulgas, nägi Marusjat ja mõnikord ka tantsis temaga, nagu ei oleks midagi juhtunud, aga Marusja hoidis temast eemale.

Ei tea, kas juba varem oli tema hinges püüd minu vaese scbranna poole ja ta ainult varjas seda naljaga, või liigutas nüüd tema südant hale kannataja Marusja väljanägemine, aga ta muutus järsku, — kadusid tema eluröömsad naljad, ta mõtles ainult temast ja otsis võimalusi teda kas või kaugeltki näha.

Pea möödus puhkeaeg ja Tshadajev pidi ära sõitma eksamitele, aga ta ikka viivitas, vabandades haiguse ja suure veega.

Varsti oli armuavaldus ja armastajate leppimine ja Tshadajev, rõõmus, et kõik jälle hästi, ning kurb, et peab lahkuma, sõitis Peeterburi.

See kõik oli kaks aastat tagasi ja sest saadik, peaaegu lapsepõlve armastus, kõvenes ning kujunes tugevaks sidemeks. Kuu pärast seda ülendatakse Tshadajev ohvitseriks ja nad saavad siis avalikult pruudiks ja peigmeheks, — tulevad pulmad ja minu kalli Marusja jaoks on küsimus „edasi“, kas õnnelikult ehk õnnetult, aga siiski otsustatud ja nüüd loeb ta ainult päevi, kunas ta tema juurde saab.

Juuni.

Täna ilmus Voltski uus inimene. Igapäev võõrad inseneerid Sipailo ja Burov töid endiga kaasa oma sõbra, inseneer Grotovi, kusagilt, kas Varssavist või Brestist, ma hästi ei saanud aru.

Grotov ei vääri endast midagi iseäralikku. Ta on aasta kolmekümne vanune, kõrge kasvuga, peas paistavad mustade juuste hulgas juba üksikud enneaegu halliks muutunud juuksed, mis tema ilusat lokis pead vähe biibri nahaga sarnastab. Nägu oleks võinud ilusaks nimetada, kui mitte huuled liig paksud ei oleks.

Varase teejoomise järele istusid kõik preferansi mängima. Marusja läks kirja kirjutama, et siis paluda Sipailot ära viia.

(Järgneb.)

Uulitsal.

S. Juschkevitsch.

(Järg 2.)

Benja ja Sunka läksid ees. Nad lähevad Deribasovi tänavale. Mööda minnes astuvad nad kõrtsu... Benja jutustab Sunkale Pashast. Hilja õhtul lähevad nad kuhugi viina jooma ja kaartä mängima.

Siis läksid Zila ja Sonja. Väljas oli tuulene ja niiske. Sonja kahetses, et shalli kaasa ei võtnud. Hirmus külm oli! Aga, ükskõik, olgu juba ilma shallita...

Kui ta juba mineval aastal, nagu Rosa soovitas, oleks läinud, siis poleks tarryis tal enam sellest mõelda... Aga nüüd ei saa ööselt ma-

gada, tal on hirm... Ikka näeb unes, et keegi tuleb ja teda kallistab... Uskuge, ta saab vist nutma sellepärast. Ta tunneb, et ei suuda nutule vastu panna. Unes näeb ta veel, et keegi teda riidest lahti võtab... Tema süda peksab siiski valjusti... Tänu Zilale! Poleks teda, siis peaks ta veel kaua kannatama. Ja JenJa on ka tubli... Ta räägib, et tema võiks Dervibasovi tänaval õhtul kuni kakskümmend rubla teenida. Kui palju võiks ta siis riideid osta, — kui palju veel magusat! Aga vanaisale ostaks ta siis uue mütsi. Kõiki teeks ta siis õnnelikuks...

Värava juures tulid Ida ja Lisa vastu. Sonja rõõmustas. Sõbrannadega on lõbusam ja ei ole hirmu. Nad lähevad Idaga kahekesi käe alt kinni hoides. Ida jutustab, et teda on kolmeteistkümmne aastaselts kreeklane ära rikkunud, aga praegu on ta viieteistkümmne aastane ja tal on armukeseks armeenlane.... Ta teenib hästi. Sonja väriseb kogu kehaga, ta silmad hiilgavad ja põsed õhetavad...

„Zila, Lisa, läheme kõrvu!“ palub Sonja. Tal ei ole enam külm sugugi, — tal on palav... Asjata oleks shalli kaasa võtnud.

Milline lõbus hommik! Kuni Sonja elab, ei ole ta tähele pannud sarnast lustilikku, valguseküllast hommikut. Akna klaasid naeratavad. Nad paistavad valged, kui hõbedased. Seinad näivad lõbusad, laiemad! Pruun, alati kurb kapi on rõõmus, aga eesriided otse kui püüaks ära lennata.

Sonja pööras asemel ümber ja vaatas õue. Päikene igalpool külluses. Taevast on hele, säntendab. Vist on hilja. Ta ärkas korra juba, aga uinus jälle tähele panemata... Ruten, ruttu riide! Ta läheb täna Zilaga tingimata Polja juurde. Teate, kes Polja on? Tema on perenaine ühes „niisuguses“ majas. Kõik tüdrukud tunnevad teda... Aga nüüd riide, ruttu riide...

Eile, kui sõbrannadega jumala jättis, siis nuttis ta. Ei suutnud pisaraid ära hoida. Tänaval oli pime ja hirmus, ja ta tundis ennast mahajäetud koerakutsikana, kui sõbrannad ära läksid. Üksi, kaitseta, nii et igapäev, kes soovib, võib teha temaga, mis tahab. Keegi võtab teda ja viskab jälle, siis teine, kolmas ja kannavad nii teda tükkhaaval laiali... Väravas kohtas ta Martsiki. Ta rõõmustas, aga Martsik piinas teda, nii et riidu läksid, ja ta jooksis Rosa juurde, ning istus Jenjaga kogu õhtu.

Ja kas teate, mis tal padja all on? Seal on uhke aluskuub. Zila andis talle tänaseks, sest Polja, enne kui nõus olla, vaatab tüdrukud läbi... Eile Jenja ütles, et ka Polja juurde läheb, sest et ei taha ausaks jääda. Andke kas või miljon rubla, aga tema nõus ei olla.

Sonja riietus aluskuube ja jooksis peegli ette. Kui toredad pitsid! Kuidas ta temale passib... Teda ei või enam ära tunda. Halb ainult, et tal käevarrad peenikesed. Ida rääkis, et mehed lihavaid tüdrukuid armastavad, — aga küll kosub... Kui teeniina hakkab, siis sööb rohkem...

Vaja kleit selga panna ja juukseid kammida. Vanaisa, ära kõhi! Mul on kahju sinust, aga ei saa kuidagi aidata. Võib olla, teie kõikide pärast seisab praegu siin peegl ees. Sa ei tea, kuidas ma kardan, aga sellest ei kõnele ma kellegile... Kannatan kuidagi üks ära!

Ah, juuksed ei seisa. Issand nendega, — kammin Zila juures. Aga kas ta saab suured silmad teha? Katsub! Jah, saab. Zila õpetas seda. Vaadake, kui kena! Kaela peab natuke

paljaks jätma. Kui tal medaljong oleks!... Uskuge, kõige tähtsam on, et aga ise hukka ei lähe, aga tema töötab enesele, et heaks ja heldeks jääb, kunagi ei joo, ega saa ka hilja koju tulema, — külap näete... Ta ongi riides, võib Zila poole minna.

„Vanaisa, ma tulen varsti tagasi“, ütles ta ukse juurde astudes.

„Kuhu sa lähed?“ küsis vanaisa hingeldades.

„Ah kuhu! Miks sa küsid? Kui ma lähen, siis, tähendab, on vaja. Vanaema ära jora.“

„Mine, mine“ sõnas vanaisa, „aga pane enne veekruus siia minu juurde.“

„Hea küll, veekruus on siin. Aga nüüd lähen.“ Ta jooksis Zila juurde ja juba ukse pealt hõikas:

„Noh, siin ma olen! Tere Zila!“

„Miks nii hilja?“ küsis Roosa, „tule siia, keevaline, kas sa juba pesid ennast?“ „Ei pesnud!“

„Oi sina! Aga täna armastan ma sind. Täna oled sa minu inimene. Vaata, Ida tõi sulle jaki. Liisa tõi seeliku. Ja mina annan sulle Jenja rätiki pähe... Kuid nüüd mine kööki silmi pesema. Aga ruttu!...“

Ta läks. Jenja keerles ta ümber ja sosistas:

„Miks sa vett põrandale ajad? Tahad ma aitan sind. Aga, mis sa teed?“

„See on sellepärast, et mul käed värisevad“, vastas väriseva häälega Sonja.

„Sonjakene, sa kardad? Aga ütles, mida? Mina ei kohkuks. Sonjakene, luba, et mulle kõik jutustad, aga muidu jääme vihaseks üksteisega... Poljat ära sa kardad! Aja aga rind hästi ette. Mehed armastavad kõige rohkem rinda ja sellepärast vahib Polja seda hoolega...“

Mis meesterahvastele meeldib.. Kui rumalad nad on...

„Ära kõnele sellest, Jenjakene!“

„Kui ei taha, siis pole tarvis. Pese siis! Aga ära sa Poljale alla anna. Liisa ütles, et ta väga kaval on... Ta petab sind tingimata. Sa oled alles rumal.“

Sonja naeris ja hakkas juukseid kammima.

„Rumal! Jenjakene, sul on hea rääkida...“

Temal isegi jalad värisevad hirmu pärast. Ta ei mõista, mis tal on... Tal on raske hingata. Aga ta ei räägi sellest. Kuidagi saab üle.

„Ma olen kade sinu peale“, ütles Jenja ühelt, „ma teen niisamuti. Ja kui Zita tahaks keelata, siis jooksen ära. Aga kas sa armastad Deribasovi tänavat?“

„Jah armastan, Jenjakene.“

„Mina ka, aga veel enam armastan ma mehi. Mulle meeldib suudelda ja kramplikult kallistada, aga sina?“

Ta ei tea... vist meeldib. Kui meesterahval mustad vurrud, siis armastab ta teda. Tal hakkavad käed värisema! Jah, see on niisama kui Jenjal. Tähendab siis, et talle meeldib ka kallistada.

Nad langesid üksteise kaela ja suudlesid kirglikult.

Zila parandas Sonjal juuksed, pani talle räti pähe ja puuderdas rõõmsalt ta nägu...

Viimaks ometi! Terve aasta puikles Sonja vastu, aga siiski tuli järele anda. Lase katsub ka! Mistarvis peab tema siis aus olema ja kodus istuma, aga Zila mõõda Deribasovi tänavat jooksma? Sonja kardab! Aga kas tema ka ei kartnud? Häbi! Aga ka tema vaevles häbis ja kahtluses, enne kui julges... Ta armastas Ben-

jat, aga siiski, pidi minema tänavale, et Benja teda mitte maha ei jäta. Ja nüüd võib iga närukael teda viletsate kopikate eest omada, sest Benjale on raha tarvis ja mammat ning Jenjat on tarvis toita, — ei, katsuge teie ka... Ta ei või sallida ausaid tüdrukuid. Ta saadaks neid kõiki Deribasovi tänavale...

„Nüüd oled sa hoopis teine, sind ei tunne enam ära!“ ütles Zila.

(Järgneb.)

Prostitutsioon.

Dr. G. Ploss.

Seal kingitakse, müüakse ja muu hulgas laenatakse ka ajutiseks naisterahvaid; eskimolaste naised on abielulisest truudusest kaugel. Parri sõnade järele teevad nad endi meeste äraolekul prostitutsiooniga tegemist.

Midagi samataolist sündis tol ajal, *Murreri* sõnade järele, ka *Euroopas*:

„Hollandis on niisugune pruuk, et kui pere-mehele kallis külaline tuleb, paneb ta oma naise temaga magama, teda usaldades.“

USULINE PROSTITUTSIOON.

Tütarlaste ja naiste kohustus anduda paganausu templis, teatud suurtel pühadel, preestritele ja teistele pidustusest osavõtjatele, nimetatakse *usuliseks*, ehk pühalikuks *prostitutsiooniks*.

Usuline prostitutsioon valitses paljude rahvuste juures. *Baabilonis* sündis prostitutsioon jumalanna *Militta* auks (jumalanna, kes *Veneraga* sarnane); seadus kohustas seal igat naisterahvast kord elus jumalanna templis käia ja sealjuures võõrale meesterahvale anduda. See kultus valitses ka *Küpruse* saarel, *Fönikias* ja teistes *Väike-Aasia* maades.

Straboni tõenduste järele pidid *Armenia* tütarlapsed enne meheleminekut õige kauaks ajaks endid jumalanna *Anaitise* teenimisele pühendama.

Kreeklased ei tunnud nähtavasti seesugust *Afrodituse* teenistust; ometi oleme meie *Afrodituse Pandemosi* kultuse välise küljega liig vähe tuttavad ja ei tea, kas tema „*hierodulosed*“ (pühad naisorjad) omi kohustusi ajutiselt täitsid, või olid nad alaliseks määratud. Paistab, et hilisematel aegadel siiski viimast tähele pandi, ja *Lombroso* kirjutab selle üle järgmiselt:

„Heterad astusid teinekord Veneera templitesse teenistusse, või jälle ühinesid preestrinadega pühaduse sissetulekute suurendamise otstarbel; *Afrodituse* templis *Korintuses* oli; *Straboni* sõnade järele, üle tuhande hetera, keda templiskäijad pühadeks pidasid. Et *Afrodituse*

armu ära teenida, pühendati *Kreekas* sagedasti temale teatud arv noori tüdrukuid; nii lubas *Korintuse Ksenofontus* Olümpia mängude eel jumalannale viiskümmend heterat, kui tema võitjaks jääb, ja pidas oma lubadust, nagu *Pindarus* tema võidu auks omas oodes kirjeldab:

„Oh *Küpruse* valitsejanna! *Ksenofontus* toob sinu laialdasse puiestikku viiskümmend kaunimat tütarlast; teie, ilusamad neiud, saate palvetajaid lahkelt vastu võtma; teie, *Peitose* preestrinnad, saate hiilgavaks *Korintuses Afrodituse* kuju ees lõhnavat thymiani suitsetama, saate palvetama armastuse naudingute emale. Teie pärast annetab ta teile oma taevalikku armu, lasab meid maitsmise asemetele teilt teie ilu õrnemat vilja kiskuda.“

Ja ka praegu veel kohtame meie *India* templites sarnaseid asutusi. Shordt kõneleb järgmist:

„*Indu* tütarlapsed, kõigist seisustest, võivad templite tantsijannadeks pühendatud saada. Nad ei astu abiellu, kuid võivad sama või kõrgema kasti (äraeraldatud ühiskonna kiht) meestele anduda. Neid on kahte liiki: 1) *Thasse*, ehk tantsijanna, kes pagoode (*India* templi) juures teenistuses seisab, ja 2) *Vashee*, ehk prostitueeritud. Viimased elavad avalikkudes majades suurtes linnades, või kõrtside läheduses, kus arakit müüakse, või väikestes templites. Eelmised astuvad juba lapseas templi jumalusega abiellu; mitte haruldaseks asjaks pole, et nad kõige kuulsamatest kastidest pärit on, kui isa neid mõne töötuse puhul templi anda otsustas. Neile antakse igapäev kaks tantsu ja kaks laulu tundi. Öppus algab viie aasta vanusest, 7—8 aastasel peetakse neid juba väljaõppinuks; 14—15 aastani tantsivad nad 6 korda päevas. Tantsu ajaks ehitakse neid rikkalikult kulla ja kalliskividega. Nad sünnitavad just kui eraldi kasti valju seadustega. Nende vastu näidatakse suurt lugupidamist üles, ja koosolekutel viibides, istuvad nad kõige suurtsugusemate meeste kõrval. Niipea, kui tüdruk täiskasvanuks saab, ja

ta varemini bramiini läbi oma ilmsüütaust kaotanud ei ole, müüakse tema neitsilikkus vastava summa eest väljamaalasele, kes seda au otsib, ja sellest peale jätkab tüdruk oma elu alalises prostitutsioonis väljamaalastega. Vahest tuleb ette, et vanad naised noori lapsi ärilise eesmärgiga püüavad, neid kusagile kaugemasse tempelisse ära müües.

Neist *indulaste* templi naisterahvastest leiame *Varnekil* järgmisi tsitaate:

„Igal vähegi paremal indulaste templil on teatud arv „*nautshe*“, tantsijannasid, keda ohverdajate järele terves templi personaalis kõige enam austatakse. Mitte palju pole sellest aega möödunud, kus need templi tütarlapsed ainukesed *India* enam-vähem haritud naisterahvad olid. Neid õpetatakse laulma ja tatsima, riietatakse paremini, kui teisi naisterahvaid. Kui evangeeliumi usu misjonäärid seal tütarlastele koole ehitama hakkasid, valitses igalpool eelarvamine, et õpilasi templi tantsijannadeks ette valmistada tahetakse. Need preestrinnad, juba lapsepõlvest ebajumalatega laulatatud, peavad elukutseliselt igale mehele igast kastist raha eest anduma, ja seda prostitutsiooni peetakse nii vähe häbitavaks, et paljud väga lugupeetud perekonnad endile enam auks peavad endi tütreid templi teenistusse pühendada. Üksi *Mad-rassi* piirkonnas arvatakse kuni 12.000 niisugust templi neidu. Nende teenistus ei ole üksi tempeliga piiratud. Nad tulevad ka sagedasti koju; pulmades, pühitsemistes ja teistel suurematel pidulistel juhustel mängivad nad suurt osa, nii et nende kutsumine pea üldiseks viisiks on saanud, kui väljamaa külalised on; ka *eurooplased* ja *ameeriklased* kutsuvad neid tantsijannasid endi lõbustustele ja teevad neile rikkalikke kingitusi.“

Siinkohal oleks võidud veel ühest usulisest prostitutsiooni liigist kõneleda, mis teatud pühadel kõigi naiselanikkude poolt toime saadetakse. Meie kirjeldame seda ühes järgnevatest peatükkidest, mis neid *püha orgijaid* ühes *erootiliste pidustustega* käsitama peab.

Äriline prostitutsioon tema etnograafilises ulatuses.

Vaevalt leidub maapeal paika, kus õrnema sugupoole esitajad parajal juhusel suurima valmisolekuga ei pakuks kõiki sugulise maitsmise rõõmusid ka teistele peale oma mehe. Mitte alati ja igalpool ei nõua nad selle eest rahalist ehk materjaalset tasu. Kuid väga paljude rahvaste juures on ihuga kauplemine kartmatalt kõrvalteenistuseks tarvilisel. Mõnede rahvaste juures kohtame avalikke lõbunaisi, nagu *Euroopaski*, s. o. naisterahvaid, kelle elukutse seisab selles, et maksu eest anduda ja sel viisil eluülespidamist teenida.

Vanadel *mehiklastel* olid avalikud lõbuneid, kuid nende elukutse oli üldise põlguse all, seda-

sama leiame ka vanade *perualaste* juures.

Meie aja pooltsiviliseeritud maades ilmub prostitutsioon kõige taltsutamatal kujul: *Egüptus*, *India*, *Jaava saarel* ja *Polineesias*. Egüptuse *almed* (alimeh) ja India tantsijannad, *nautshed*, on samasugused hariliku prostitutsiooni esitajad, nagu *pused Jaaval* ja *süved Polineesias*.

Monsoni kinnituse järgi leidub prostitutsiooni ka *Uues-Kaledoonias*: „Teda kohtame üksikutel juhtumistel. Teda sallitakse, kuid põlatakse.“

Prostitutsioonist *Uues Britaanias* kõneleme ühes järgmistest peatükkidest.

Pelau saartel on prostitutsioon päris harilik nähtus. Kui tüdruk 10—12 aastat vanaks saab ja veel mehel ei ole, rändab ta „armengoli“ nime all võõrasse maakonda ja astub „*badshi*“, kus ta tasu eest mõne pärismaalase armukeseks saab, kuid salaja on ta raha eest kättesaadav ka teistele „*badshi*“ meestele. Kui ta ei leia sealt endale meest, läheb ta teise „*badshi*“, kolmandasse jne., kuni ta pärismaalase abikaasaks saab. Niisugune abielu on arusaadavalt enamalt jaolt viljata; *Kubari* sõnade järgi sünnib niiviisi 75 protsendiga kõigist abieludest. Mehel on oma poolt niisama tormilik minevik, kui naiselgi.

Hiinas õitseb prostitutsioon õige lopsakalt; iseäralised seadused ei tülitavalalikke naisterahvaid. Nad asuvad avalikkudes majades, mis suuremalt jaolt suure toredusega ja mugavusega sisse seatud on. Endi siniste aknavarjude tõttu nimetatakse neid maju „*sinisteks majadeks*“ (tsing-lao). Linnades, mis jõgede ääres asuvad, nagu näit. *Kantonis*, paigutatakse avalikud majad sagedasti seks otstarveks eraldi ehitatud laevadele, mis ankrul seisavad ja „lilled dshonkideks“ (hoa-ting) kutsutakse. Neis elutsevad tüdrukud on lõbumaja peremehe orjad; nende seisukord, kui ka neist enama jao tulevane saatuse on äärmiselt halatsemisväärilised. Harilikult kasvatatakse neid süstemaatiliselt nende elukutse tarvis ja niisama süstemaatiliselt kasutatakse neid nende kõvasüdamliste pidajate poolt. 6—7 aasta vanuses peavad nad vanemaid tüdrukuid ja nende külalisi teenima; 10—11 aastaseks õpivad nad laulma ja mängima, aga ühtlasi ka lugema, kirjutama ja joonistama, kuid juba 13—15 aastas eas hakkab peremees neid kasutama, alguses väljaspool kodu ja hiljem juba asutuses endas, mis kahe kuni kolme aasta pärast sünnib. Need õnnetumad olevused närtsivad kiirelt; siis võib neid näha igalpool suurlinnade tänavatel, kus nad istuvad, pakkudes möödakäivatele sõduritele ja päevapalgalistele abi nende lõhkirebenenud riie-te parandamises kõige tühisema tasu eest. Ametlikkude aruannete järgi oli 1861. aastal *Amos* (mereäärne linn 300.000 elanikuga) 3650 lõbumaja 25.000 tüdrukuga.

Igavene pettepill.

M. Artsõbashev.

(Järg. 1.)

Kui inimese elu oleks harmooniline ja ilus, siis ei oleks mingisugust vajadust otsida tema mõtet, ega püüda paremusele. Siis hõiskaks inimene igal elu avaldusel südamel sügavusest: „Silmapiilk, seisata!... Sa oled ilus!“

Teisest küljest kui oleks surma hirmu, siis ei suudaks ka mingisugused maised ega taevalised jõud inimest elama sarnast viletsat ja murrerikast elu, mis alalõpmata sunnib mõtlema paremast, kas uutest elu vormidest ehk koguni hauataguse elu mõnusustest.

Metsnikov nimetab surma hirmu „suureks seaduseks, ilma millela maapealsed olevused ammugi oleks juba hävinenud.“

Leidub inimesi, kes kinnitavad, et surma hirm neile võõras on. Aga kui see ei tunnista nende eluvastikusest, ehk ei ilmu surematusse usu järelalusena, siis kõneleb see selgesti vähestest enesetundmisest. Sagedafini aga on see lihtsalt asjata ja rumal halpimine, ilma tõe põhjata. „See, kes ütles, et surma ei karda, — valetab.“ ütles Rousseau.

Surma mõtte juures valdab iga inimest, kui mitte kohutav hirm, siis vähemalt segane rahu- tus — hirmu eelaimdus.

Isegi Kristuse elukirjelduses, täis heledaid eluavaldusi, väljendub musta välguna tema meeleheitlik palve Ketsemani aias, kusta verise higni palvetas, et see karikas temast mööda läheks. Ja viimsel minutil, kui ta surma lähene- mist tundis, siis hoovab külm ja õudsus tema hädakisast: „Mu Jumal, mu Jumal, miks oled sa mind maha jätnud.“

Kõik rahvajuhid ja prohvetid, kes elus usu mõtet tahtsid maksta panna Jumala teenimises, pidid inimestele töötama surematust, sest et täieliku hävinemise ees jääb jõuetuks iga inimlik seadus ja mõttetuks iga mõte.

Ka kõige parem kõigistreligioonidest, Kristuse õpetus, mis igakülgset enesesalgamist nõuab, ei ole surematuse dogmast mööda pääsenud. See kinnitab meile uuesti, et surma küsimus on elu algküsimus. Ja, et ilma selle lahendamata ei ole inimesel tarvis midagi — ei elu, ei armastust ega Jumalat.

Aga siiski paistab nagu ei oleks surmas enes midagi kohutavat. Muidugi on haua usside lõbu ja kõdunemise protsess iseenesest juba küllalt vastikud, et surma vastu jätkust tunda, aga need ilmuvad juba „sealpool elu“, tagapool tundeelu piirisid ja sellepärast ei peaks ka inimest sugugi kohutama. Ja xõesti, mitte see ei piina inimest!

Ihulikud piinad on küll ka hirmsad, aga nad ei ole tingimata tarvilikuks tingimuseks surma juures ja pealegi on inimesel küllalt abinõusid,

et neid igal silmapilgul soovikorral lõpetada.

Dostojevski isegi kinnitab, et surmaeelne kannatus mitte ei suurenda surma hirmu, vaid koguni vähendab.

„Mõtelge, kui, näituseks, piinatakse... Selle juures kannatab ihu ja viib eemale hinge piinadest, nii et ainult haavadest kannatad kui sured. Aga kõige suurem piin ei seisa ju mitte haavades!“

Palju inimesi, kes iseäranis teravalt tunnevad surma hirmu, sellega ainult trööstivad ennast, et surmaeelseid kannatusi nii suurteks kujutavad, et siis mõistuse kaotavad, ehk nii suurt piina tunnevad, et juba surma, kui vabanemist ootavad.

Kui aga põhjendada hirmu elust, päikesest, headest inimestest, armastatud asjadest ja muudest, lahkumise kahjuga, siis mispärast kannatavad ja tihti veel enam, inimesed, kes täiesti ükski, karmi loomuga, kalgi südamel ja nööri mõistusega?

Ja ka metshärg mõirgab ja kaabib hirmuga maad, kui surnud härja luid maa peal näeb.

Kardavad ka need, kelle elu oli alaline vaevlemine, ilma rõõmu, armastuse ja mõtteta. Sama Dostojevski ütles, et inimene, kes surma on mõistetud, oleks nõus istuma miljonid aastad kusagil lageda kalju otsas, täielikus pimeduses ja vaikuses, et aga mitte surra ja ainult elada...

Inimene hirmub ka unes mõtte juures surmast, kus puuduvad tunded ja piin.

Nii oleks siis selge, et surma hirm on olemas ka peale ihuliku kannatuse, põlgtuse peale surmacelsete piinade kartuse ja peale kahju eluga lahkumist.

Milles peitub siis selle võitmata hirmutunde saladus, mis nii palju inimeste tegusid ja mõtteid halvab? On see mingisugune looduse algseadus ehk midagi muud?

V.

Kui on rahuldatud mingisugune inimese organiline tarvidus, siis ilmub rahuldustunne. Ja mida enam on inimese soovisid rahuldatud korraga, seda loomulikum ja suurem on tema soov rahule, s. o. puhkusele.

Sellepärast on õigus mõelda, et kui eluvoolus kõik inimese vajadused saaksid ühtlaselt ja soovitavalt rahuldatud, siis tuleks lõpuks soov puhkusele, — tüdimus ka elust enesest. Inimene sooviks surma sama loomulikult, kui igatseb praegu uinuda pika tööpäeva järele. Sarnasel korral ilmuks surm samasuguse tarbena, kui isa teinegi elunõue.

Aga et seda mitte ei ole, siis tähendab see, et inimene ei saa rahuldatud oma elust ja jääb

igavesti rahuldamata.

Kui ligikaudu eraldada inimese tarvidusi, siis leiame: tarvidus oma mina" alal hoida oma isikliste omaduste väljendust ja teaduste vajadust, s. o. välie ilmaga kokku puutumist. Nende vahel on raske kindlat vahet määrata, aga siiski, kõik, millest unistab, mida soovib ja mille poole püüab inimene, on sellesse mahutatud.

Aga tegelikult ei ole olnud teadvuse algusest kuni tänapäevani inimsoo elus sarnast silmapilku, kus tema elutingimused ei oleks olnud otse vaenulikud tema püüetele. Just vastupidi, iga uue sisemise ja välimise elu edusammu juures kaob kooskõlaline elu ideaal ikka kaugemale kättesaamatute utopiate piirkonda

Koopainimese elu, kes rauges võitluses karmide looduse jõudude vastu, oli arvatavasti palju enam rahuldatus, kui nüüdse „looduse kuninga“ elu, kes varustatud kõigi teaduse võitudega ja ümbritsetud igasugustest kultuuri helitustest. Kui meie ülesanne seisib selles, et luua niisuguseid tingimusi, et kõik inimese loomuküljed areneks ühtlaselt ja kõik vajadused oleks rahuldatus, siis peame tunnustama, et meie tuhandete aastate vaevad on toonud meid hoopis vastupidise tulemuse juurde.

Kõige hirmsam eksploateerimine, inimeste jaotamine üksteisele vaenulistesse rahvustesse ja klassidesse, vale alusel ja vastikud sugupool-

te kooselamise vormid, lõpmata isiku õiguste piiramine ja mõtte surumine, — selleni oleme meie jõudnud!

Elu on muutunud kitsaks vangikongiks, sarnaseks neile kuulsatele Ludvig XI puuridele, kus oli võimata istuda, seista ehk lamada ja kus inimene ööd ja päevad kuni surmani pidi kõige loomuvastasesemas poolkõveras olekus mööda saatma.

Selle olemise hirm siiveneb veel sellega, et ees ei paista ühtki paremuse valgusekiirt. Inimsugu ei lähene mitte sugugi vabanemisele, vaid vastupidi täielikule vangistusele. Nagu kaotades usku õnnesse, sattuvad inimesed meeletule mõttele: sundida inimest õneliku olema... Siinriab ja kasvab metsik plaan, kõik maailmas muuta vabrikuks ja kasarmuks ja hävitada kogu inimeskust, moodustades inimsoost ainsat keha, kelle ainukeseks tarviduseks oleks — toitu muretseda ja seda hävitada.

Muuseas on väga laiaili lagunened arvamine, et kõik praeguse elu vastolud on tingitud mingisugusest suurest veast ja palju inimesi usuvad tõsiselt, et aegamööda see viga saab parandatud ning inimesed pööravad mingisuguse teise õige tee peale. Sellepärast süüdistavad nad kultuuri, vannuvad haridust ja kutsuvad inimsugu tagasi aegade lihtsa elu ja kommete juurde.

Jumalast ja kuradist.

E. Daenson.

(Järg 2.)

IV. peatükk.

Kuidas p. Lutsifer näitas issandale inimeste õelust ja maailma kurjust. Kuidas jumal peastis Noat veeputusest.

Kui Adama sugu oli üle maailma laiaili lagunened, siis ilmus p. Lutsifer kõigekõrgema juure ja ütles:

„Kõigevägevam jumal! Inimese olete teie looduse krooniks teinud.“

Looja rõõmustas sarnase kiituse üle ja vastas:

„Mu poeg, igas asjas mida mina loonud, olen osa omast näost jätnud. Sellepärast tahan täna sinuga maa peale minna ja oma töö üle rõõmu tunda.“

Kui nad maa peale jõudsid ja kena loodust nägid, siis ütles Issand:

„Vaata, kogu minu loodus on vaimustav!“

„See on õige,“ vastas p. Lutsifer ja näitas issandale kõrbe, kus surm välistas.

Ja Jehoova küsis eneselt, mistarvis ta kõrbe

loonud... Aga p. Lutsifer tuletas meele, et kõrbe on loodud kaamelite jaoks. Issand oli õnnelik, et tema mõttest nii hästi aru saadi ja kiitis p. Lutsiferile:

„Jah, minu poeg! Kui ühelmeel võiksime meie elada, kui sa aga tahaks...“

„Tõesti, Issand,“ vastas p. Lutsifer: „ka mina ei sooviks midagi muud...“

Nii arutades jõudsid nad kõrge mäe juure. Järsku hakkas mägi tuld ja suitsu välja ajama ja looja küsis:

„Mida see peaks tähendama?“

„Issand, see on tulepurskav mägi,“ seletas p. Lutsifer.

„Aga mistarvis seadsin mina tulepurskavad mäed?“ imestas Issand.

„Valitseja, kas mitte selle jaoks, et nad õõsi ümbrust valgustaks?“ ütles p. Lutsifer.

„Sul on õigus!“ ütles Issand ja pööras mäe poole:

„Mägi, jää vagusaks!“

Ja mägi jäi vaikseks, nagu meri peale tormi. Looja kõndis üle tuha ja kivide, mis

ARHIIV-
RAAMATUKOGU
H. LEOKE

tuli välja oli heitnud. Mäe otsas oli auk ja Issand nägi seda maa keskkohani minema.

Seal nägi ta saadana kuningriiki, täis suitsu ja tuld. Kõiksugused kuradid ja kurjad vaimud paistsivad seal. Ja arvuta koletisi oli seal näha, kes tuld välja ajasid.

Kui Issand kõike seda nägi, siis värises ta hirmu pärast ja ühes temaga värises ka maa...

Ja selle tule mere keskel nägi Issand Vel-sevuli, kes külvas kõlvatust ja kõiksugu kurjust ning hüüdis vihas:

„Kuidas tema tohib!“

Aga p. Lutsifer vastas temale:

„Issand, ära puudu teda... See ainult suurendab sind ja teeb headuse maa peal veel tarvilikumaks...“

Siis nägi Jumal enese ees kõik seitse maailma pattu: auahnust, ihnsust, maiust, kadedust, lihahimu, viha ja laiskust. Ja ta kattis oma nägu kättega, et mitte enam vaadata, aga sõrmede vahelt nägi ta siiski suuri viletsusi: pidalitõbe, katku, rõugeid ja koleerat... ja veel nägi ta raskeid inimeste nuhtlusi: nälga, sõda, veeuputust ja tulekahjusi... siis mõtles ta: „ja ka seda kõike olen mina loonud?“

Ja tema nägi inimeste hulke, kes põrgu läksid. Nägi Kaini nende seas, kes oma venna vastu oli kadedust tunnud.

Ta nägi, et suurem osa inimeisi oli pattu teinud: ühed olid salgand jumalat, aga nüüd olid nad seda juba, nähtavasti, unustanud; teised olid tapnud; mõned olid võõrast vara omandanud; olid ka, kes ligemise naisi olid meelitanud; veel olid: võrgutajad, loomuvastased lõbutsejad, onaneerijad, pederastid ja isegi preestrid, kes ühes kõlvatutega olid viina joonud ja Issanda üle naernud.

Siis ütles Issand: „See on alatu.“

Ja kurjavaimude hulgas tundis ta ära oma inglid*). Ta küsis eneselt, kuidas võib see võimalik olla? Ning hirmu tundes, pani silmad kinni ja tuli mäe pealt alla. Siin küsis ta p. Lutsiferilt:

„Mis tarvis mina seda loonud olen?“

Ja püha ingel vastas alandlikult:

„Valitseja, nii pidi olema!“

Kui nad edasi läksid, nägid nad inimest ja Issand küsis teed.

„Aga kuhu teie tahate minna?“ küsis inimene.

Et nemad aga ei teadnud, kuhu nad lähevad, siis vastasid: „meie ei tea seda.“

„Kuidas võin siis mina seda teada!“ ütles inimene ja läks oma teed. Aga Issand mõtles: „Kui kurjad on inimesed“ ja karistuseks muutis seda inimest eluta kujukse. Aga kui nemad peale pikka reisi, seda teed mööda tagasi tulid, siis nägid nad, et inimese kuju oli aluse

peale pandud. Inimesed tõivad temale ohvrid, preestrid palvetasid ja tantsijad tantsisid tema ees.

Issand küsis, mis nemad teevad.

Vastati:

„Meie kummardame Issandale.“

Tema ütles neile:

„Mina olen issand sinu jumal.“

Aga inimesed naersid tema üle ja rääkisid:

„Kui teie oleks jumal, siis ei oleks teie inimene.“

Issand ei oskand midagi vastata.

Ta küsis veel inimestelt:

„Aga miks on tarvilik, et jumal peab olema?“

Inimesed vastasid:

„Sest midagi ei ole sündinud iseenesest.“

Kui ei oleks olnud jumalat, siis ei kasvaks seemned, tuul ei puhuks, päikene ei valgustaks, isased ei sigitaks emaseid, silmad ei näeks ega kõrvad ei kuuleks.“

Ja issand küsis:

„Aga mis aitab siin see kuju?“

Kuid inimesed ajasivad loojat kividega minema, sest terve mõistus ja loogika on, ühel ajal, isaks ja emaks, kuidas jumaliku rumalusele, niisamuti ka inimliku tarkusele.

Selle järele läks issand suure linna seinte vahele ja nägi, et linna elanikud kummardavad loomade ja kasvude ees. Siis küsis ta eneselt:

„Kes siis targem on, kas inimesed või loomad?“

Ta leidis ka, et maailma sugu, kes oli Eva tütardele sündinud tema poegade läbi, oli ülesleidnud kirja märgid oma rumaluse alalhoidmiseks ja laialilaotamiseks.

Nägi, et nemad peavad heaks seda, mis kuri on ja kurjaks seda, mis hea on.

Nagu I Moosese raam. VI peat. öeldud:

„Kui jumal nägi, et inimese kurjus suur oli maa peal ja kõik tema südame mõtlemised üsna kurjad igapäev. Siis kahetses Jehoova, et ta inimese maa peale oli loonud ja ta süda tegi haiget.“

Ja ta mõtles:

„Tarvis ärähävitada maa pealt inimese sugu ja jätta ainult loomad.“

Kuid p. Lutsifer näitas temale meest lihtsa ja hea südamega, keda Noaks kutsuti.

Issand laskis Noa oma ette tulla ja käskis teda koovri puust laeva ehitada.

„Sa tee teda vaheseinaga ja pigita seest ja väljastpoolt. Ta peab olema kolm-
sada küünart pikk, viiskümmend küünart kõrge.“

Ja akna pead tegema, mis ülevalt üks küünar lai oleks ja tema kõrvale ukse. Ja tee laevale kolm lage.“

Kui laev valmis sai, siis oli Noa kuussada aastat vana ja ta tegi nagu jumal oli käskinud.

*) Langenud inglid.

Seitsme päevaga käis tema oma poegade ja tütardega, loomi laeva juure ajades, kaks-kümmend tuhat korda maa peal ringi. Aga et lojused väga rumalad olid, siis oli väga raske neid korraldada ja korraga palju ajada.

Hundid murdsivad lambaid; krokodillid õgisiid rottisi; madud neelasid meresigasi; öökullid püüdsid hiiri; kullid pidasid tuide peale jahti; kotkad varastasid kitsesi; kaljukotkad kiskusid

kondoritega; jõehobused puiklesid vastu ja trampisid paigal; lõvid ja tiigrid külvasid hirmu igal pool; ahvid otsisid kirpusi; kassid lõhkusid lindude pesasi; lepatriinud hirmutasid lehetäisi; erilased nõelasid kõiki; kärbsed olid kui naelutud raibe külge; igal pool segasid sipelgad ja ämblikud; mikroopisi ja patsillusi oli täiesti võimata näha ja kätte saada. . .

(Järgneb.)

Mõndasugust.

Elu on hingé rändamine ja täienemine kasvas headuses.

Brahmamid, 600 a. e. Kr.

Elu on enesesalgamine nirvaana õndsuse kättesaamiseks.

Budda.

Elu on leppimise ja alanduse tee õndsuse kättesaamiseks.

Lavoisier.

Elu on mõistusele alistumine, mis inimest õnelikuks teeb.

Teadus.

Töö ja lõbu.

Kui sa elad vaimlise tööga, ära jäta tegevusetaks käsa; kui vastupidi, käed sind toidavad, siis ära jäta vaimu arendamata.

Mõistus puhkab ja areneb meelelahutuses ja lõbus, aga nendega ei tohi liialdada, siis ilmuvad kired ja viimased sünnitavad laiskust ning halbu kombeid.

Lõbusus sunnis elu armastama, aga see on juba pool tervisest. Kurbtus sellevastu toob pettumust ja vanandab enneaegu.

Südamete töö.

Meie peaelundiks on süda, kes vahetpidamata, esimesest kuni viimase hingetõmbuseni suure jõuga meile verd kehasse pumpab. Tema tööjõud on nii suur, et ööpäeva jooksul suudaks 1000 pange vett tõsta poolteise sülla kõrgusele.

Loomade elust.

Paljud loomad elavad väga kõrge vanaduseni, nii näituseks: elavant elab 150—200 a. Lindudest elab kull 120—150 ja rongad kuni 100 a. Kärnkonn elab kuni 30 a. Aga kõige pikema igaga on kilpkonnad, kes üle 300 a. elavad.

Soovis kindlaks määratu.

Üks vanatüdruk ostis varese ja pani puuri.

— „Mistarvis ta sinule!“ — küsiti temalt.

— „Selleks, et tahan teada saada, kas tõesti vares saja aastaseks elab.“

Orjus.

Parun Engelhark sõidab pühapäeva hommikul mõisa, annab alandlikult vastutulevale opmanile paar kepihoopi ja käratab:

„Orjad tööle!“

Opman läheb täie kuraasiga teomeeste tuppa, kus tööorjad nädalaväsimust puhkavad, jagab käe- ning jalahoopu ja põrutab:

„Härjad ikkesse!“

Vastupanemata ruttavad orjad käsku täitma, panevad härjad ikkesse, annavad piitsa ja hüüavad:

„Vaole!“

Tuevane kodu.

Ena tahab pojale tarkust õpetada ja seletab: „Taevast on ilus! Seal on kõik kullast ja kalliskividest.“

„Seda mina küll ei usu, kui see õige oleks, siis oleks juudid juba ammugi maa pealt sinna kolinud.“

Vahvus.

Korrapidaja ohvitser silmitseb kartserist vabanevat sõdurit, kellel kaks linti kuue hõlma külge ömmeldud ja küsib:

— „Mis eest sa esimese aumärgi said?“

„Vahvuse eest, härra kapten, tapsin vaenlase polguülema.“

— „Aga teise?“

„Ka vahvuse eest, tapsin vaenlase kindrali, härra kapten.“

— „Aga mis eest sa istusid, kas ka vahvuse eest?“

„Just nii, härra kapten, iseäralise vahvuse eest. Tapsin polguülema kana mahä!“

— „Lontrus! Sa ei oska ülemusega rääkida.“

„Ümber pöörd! Kartseri tagasi, marsh!...“

Kõigile

riidekauba ostjatele, kes veel ei tea, et **Vana Posti tän. 7**

A. Miller'i riidekaupluses

on alati saadaval palitu-, mantli-, kostüümi-, kleidi- ja kõik soovitavad riidekaubad, need tulgu tingimata ja vaadaku kauba headust ja hindasid järele, siis näete oma silmaga, **kus kaup hea ja odav on.**

Vitello kunstvõi

Esitaja A. Einpauli piimaäri

Siimeoni tän. 19 TALLINNAS Kõnetraat 22-24

Ajakiri „EDASI“

on omale ülesandeks seadnud võita noorsoo poolehoidu. Äranäidates lugejaile ja selgeks teha, kui rumal ja naiivne on olemas teadmine (iseäranis meie noorsoo hulkades, mis jäänud ühe ehk teise asjaolu sunnil kodanlise ajakirjanduse mõjul eemalle võitlevast proletaarsest noorsoost), nagu ei oleks olemas klassivahesi ega klassivõitlust, kurnajad ja kurnatavad. Nagu puuduks just siin meil „Eestis“ eksploateerimine kapitalisti ja suurmaaniku poolt.

Selgeks teha ja äranäidata, kui absurdne on teadmine usust hulkades, luule mingisugusest müstilisest Kristusest, põrgust ja taevast.

Mis muutnud kodanlises kättes võimsamaks abinõuks töölisklassi ära kägistamiseks ja kapitaalile truuks orjaks alandamiseks, muutes teda elutaks masinaks oma enda ja seltsimeeste vastu.

Äranäidata, kui tarvilik on koondamine ühisustesse, mille abil loome ühise väerinna kapitalistlike kõduneva korra vastu.

Saatke kaastööd ja laotage laiali tööliskirjandust. See olgu iga klassiteadliku töölise püham kohus.

Toimetus.

Ajakirja „EDASI“ tellimishind 1924. aasta peale:

Üksiknumber	Mrk.	25.—
Veerand aastas (3 numbrit)	„	75.—
Pooles aastas (6 numbrit)	„	150.—
Aastas (12 numbrit)	„	300.—
Välismaile (12 numbrit)	„	600.—

Ajakirja „Edasi“ tellimisi võetakse vastu kõigls E. Vabarilgi postiasutustes.

„EDASI“ kuulutuste hinnad:

1/1 lehekülge	Mrk.	4.800.—
1/2 lehekülge	„	2.400.—
1/4 lehekülge	„	1.200.—
1/8 lehekülge	„	600.—

Tähelepanna!! Kes kauba headuse peale rõhku paneb, see ostab

LIER & ROSSBAUM'i

juurest Tallinn, Rataskaevu tänav nr. 5

Õmblusmasinad „Mundlos - Original - Victoria“ ja „Veritas“ perekonnale ja tööstusele. Õmbluse ja tikkimise juhatus hinnata.

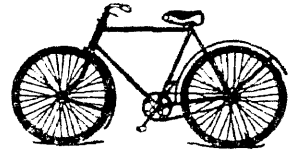
Kudumisemasinad Claes & Flentje, Mühlhausen, moodsate jakkide, riiete, sukkade jne. kudumiseks.

Jalgrattad „Wanderer“ ja „Brennabor“ uued mudelid.

Kirjutusmasinad „Kappel“ kõigi uuendustega ja praktilisem.

Paljustamise aparaat „Opalograph“ kõige uuematest.

Nõelad, laevukesed, õli, jalgratta osad ja kõik tarbeasjad ülimal nimetatud masinatele. Parandustöökoda.

Müük järelmaksuga

Paul Michelson

TALLINNAS
Väike Karja tän. 6

Soovitab igasugu

kübaraid

ja mütse

meestele, lastele ja koolilastele.

Kaup on moodne ja hea.

:-: Hinnad odavad. :-:

Pariisi valmisriiete kauplus

Tallinn, Väike Pärnu maant. 36
:-: (Tõnismäe nurgal) :-:

Soovitab igaks hooajaks meesterahva

valmisriideid

suures valikus.

Võetakse vastu kõiksugu tellimisi
meeste- ja naisterahva riiete peale.

Äris saadaval
paremad kodu- ja väljamaa riided.

Töö headuse eest täielik vastutus.

Kõige austusega **P. Pöder**

Laste valmisriiete kauplus

Valli tän. 2 (Viruvärava juures)

Wilh. Wagner

Laste valmisriiete kauplus

Valli tän. 2 (Viruvärava juures)

Soovitab suures väljavalikus ja suuruses, igaks aastaajaks

Poisslastele:

Palituid, ülikondi, bluusesi, pükse jne.

Tütarlastele:

Palituid, kleitisi, muste ja valgeid põllesid, sukke, pesu

Kõige paremad uurid ilmas on

„ZENITH“

mis võitnud oma õige ja täpse käiguga paljudel üleilmelistel konkurssidel ilmarekordi.

Vabriku „ZENITH“ ja „GEORGE FAVRE JACOT“ uuride ainuesitaja Eestis on

L. ARONOWITSCH

TALLINNAS

Harju tän. 28.

Kõnetr. 17-05.

Pööran oma austatud kaubatarvitajate ringkonna tähelepanu asjaolu peale, et uurid „Zenith“ viimasel konkursil 1923. a. võtsid jällegi enneolematu rekordi, mis senini oli kättesaamata Schveitsi kui ka rahvusvahelistel konkurssidel.

Rikkalik väljavalik uuridest kui ka kõiksugu juveliir-kaupadest, kuld-, hõbe- ja kristallasjadest.

Mõõdukad hinnad. ∴ Soovijatele antakse maksuta prospektisid üleilmlistel konkurssidel saavutatud rekordide üle. ∴ Mõõdukad hinnad.

Valmisriiete kauplus

TALLINNAS

Kopli tän. 2-a (kivimajas)

soovitab igaks hooajaks parem. sise- ja väljamaa riietist uuemate moodide järele

meester. palituid,
ülikonde,
pükse jne.

võimalikult odavate hindadega.

Igasuguste tellimiste vastuvõtmine.

Töö kiire ja korralik.

Austusega

J. WEISMANN

Ameerika süsteemiline
saapa parandus tööstus

„Kiirkäik“

Kopli tän. nr. 16

Teie vanad saapad parandakse nii, et nad välja näevad kui uued ja on sama vastupidavad, sest meil on kõige uuem Ameerika süsteemiline parandus sissesead.

Teie saabastele kleebitakse aila

kummi tallad

jäädavalt, iseäraliste keemiliste vahenditega, ilma naelte ja tikkudeta. Kummitallad on kaksorda vastupidavamad kui nahktallad, kuid sealjuures aga mitte sugugi kallimad.

Suvel on kerged ja palavaga jahecad jalanõud

SANDAALID

ilusast pruunist prantsuse kroomnahast pealsete ja tugeva tammepark taldadega, mida äärmiselt odavate hindadega soovitate suuremal ja väiksemal arul.

Töötugevuse, näituseks, ülesharunemise eest täielik vastutus.

Meil on pikaajaline Ameerika praktika sel a al.